

ALÄMÄN

HAVAINNOITA

Sitä kausta kuuleminen, jonka
juurella asoo

kirjoittanut

P. Päiväranta

II.

Elämän havainnoita.

Kuwauksia kansan elämästä.

Kertonut

P. Päiwärinta.

II.

Porwoosfa, 1880.

Werner Söderström,
fustantaja.

Hoidan rangaistus.

Waimoni.

Kaksi kertomusta kansan elämästä.

Kertonut

P. Päiwärinta.

Porwoossa, 1880.

Werner Söderström,

furstantaja.

Noidan rangaistus.

Noin 30 vuotta takaperin oli eräässä Dulunläänin eteläisemmässä ylipitäjässä eräs talon-isäntä, jota kylän kesken kutsuttiin Wikloksi. Tuon liikanimen oli hän saanut sen tähden, kun hän oli noita ja siis harjoitti noitain töitä. Siihen aikaan oli vielä paljon taika-uskoa kansassa, jonka tähden Wiklollakin oli kyllin ammattiinsa kuuluvaa työtä. Hän nosti karhuja, susia ja käärmeitä eläinten ja ihmisten päälle, taikka poisti niitä, aina asiainhaarain mukaan, eli toisin sanoen: aina sen mukaan kuin hänelle maksettiin. Warastetun kalun takaisin tuominen, lehmien kotiin kulkeeminen, pahojen henkien ulos-ajaminen, ja kaikenlaisten kipujen ja wammojen parantaminen ihmisistä ja eläimistä, kuuluivat wälttämättömästi Wiklon toimialaan.

Wäreillä pitääksensä noita tenhokonstejansa, kulki hän pääsiäis-öinä nawetoissa ja talleissa, ja leikkeli lehmäin ja lammasten korwista ja wälistä reivistäkin palasia, hewosten hännistä jouhia ja mitä mistäkin lienee leikannut, joita hän tallenji kapineissansa, uskottaaksensa niillä ihmisiä. Nousewa siwistys alkoi myös niillä ajoin kirkkailta säteillänjälä walaista kansaa, jonka tähden poppamiesten walta wäheni, mutta Wiklo ei heittänyt entistä tapaansa, waan pitkitti eteenkinpäin epärehellistä ammattiansa, ja kulki nawetoissa ja talleissa niin kuin ennenkin. Nousewa nuorempi sukupolwi näkiwät jo tuommoiset hulluttelemiset turhiksi, jonka tähden he eiwät pelänneet eiwätkä tarwinneet tenhomiehiä eikä heidän kapineitansa. Tosin löytyi heistäkin vielä sekalaista seurakuntaa, mutta toiset enemmän walistuneet kokimat heiltä kaikin kei-

noin riistää heidän turhia luulojansa. Se oli taisteloa pimehden ja valkeuden välillä; ja mitäpä tuo muuta lieneekään ihmis-elämä.

Erään pääsiäisen aikana panivat kylän valistuneemmat poikawiiharit tuumansa tuffuun, ja aikoiwat katsoa Wiklon perään, konttaisiko hän vielä nawetoita ja talleja myöten, ja, jos hän sen tekisi, uhkasiwat hänelle kowasti kostaa.

Tuumasta teoon. Pääsiäis-hö tuli ja useampia wah-teja laitettiin Wiklon talon ympärille piiloon, waarilla pitämään hänen liikkeitänsä, ja, jos hän liikkeelle lähti, seuraamaan häntä niin paljon kuin mahdollista; myös oli usean talon nawettapihaan laitettu wah-teja, jos tuo Wiklo pääsi pujahutamaan hänen talonsa tykönä olewain wahtien läpitse. Poikawiiharit oliwat jokainen laittaneet itsellensä pienen, kimeän kutsuapillin, jolla piti heti merkki antaa toisille, kun joku näki Wiklon menewän nawettaan.

Kauan odottiwat pojat piiloissaan ja luuliwat jo kofokiansa menneen hukkaan, mutta noin puoli-hön aikana kuuluu tuo pyhynlaulun muotoinen piiskuttawa ääni; kaikki pojat juoksiwat kutsua kohden, ja pian oliwat he ko'olla. Kutsuja kertoi toisille hiljaisesti, kuinka hän oli nähnyt Wiklon menewän erään talon nawettaan, pussi kainalossaa. Nyt tuli neuwoittelu: miten pitäisi menetellä ensialuksi. Eräs joukosta esitteli, että heidän pitäisi joukossa mennä likitienoille nawettaa hiljaisuudessa — niin liki kumminkin, ett'ei Wiklo pääsi farkuun, ja sitten joukonmiehissä tormata nawettaan, ikäänkuin „rullia“ pakoon. Heidän pitäisi siellä olla hywin peloisissaan ja yhden pitäisi siellä hywin pelkääwällä, mutta kumminkin kuuluwalla äänellä ilmoittaman, että tännehän se „rulli“ juuri tulikin. Esitys hywäksyttiin heti ja pojat lähtiwät hiipimään nawettaa kohden. Kun oliwat päässeet kylälätki likelle, tormasiwat he semmoista wauhtia nawetan owesta

siisälle, että toiset lankešivat toisenja jalkeihin. Kun he olivat päässeet naretan siisälle, wetiwät he owen peräsfään kiinni, paniwat sen hakaan siisäpuolelta ja laittoiwat salaiesti wahdit owelle. Kun se oli tehty, tuli poikien wälillä seuraawa puhe:

- „Näittekö te rullia?“ kysyi eräs joukosta.
- „Näin minä“.
- „Se lensi ilmassa“.
- „Uuminluuta pyrstönä“.
- „Ja pari kylpywitsjaa siipinä“.
- „Mihinpäin se lensi?“
- „Etelään päin“.
- „Ei, mutta minä näin hänen kulkewan maata myösten“.
- „Kas pahuutta, kun kummittelee monen näköisenä!“
- „Musta puski kainalossja“.
- „Tietysti tehty jostakin warsanfodasta“.
- „Lehmien ja lammasten kormainneniä ja hewosien jouhia tähunnä“.
- „Tuulenpesiä lisäfsi“.
- „Ja ruumisten luita“.
- „Ja waroina elohopeaa lasissa“.
- „Tietysti ruumiin mittakeppi sauwana“.
- „Onpa se konna warustettu kelpo wäellä, waroilla ja aseilla“.
- „Kyllä tarwitseekin! pitkä on matka herjalla kuljetawa tänä yönä“.
- „Pitää käydä Lapisja“.
- „Ja joutua sieltä huomisekfi kirkkoon“.
- „Istumaan selin saarnatuoliin“.
- „Woi kun minä pelkään!“
- „Mitä sinä pelkää?“

- „Kullia“.
- „Mitä tuosta pelkää! Hän on ollut ja mennyt“.
- „Ei, mutta — —“.
- „Mitä mutta?“
- „Mutta minä näin hänen tulewan tänne“.
- „Tähän nawettaanko?“
- „Niin“.
- „Oletko wisfi aitasjasi?“
- „Se on wisfi. Rappaletta ennen meidän tänne-tu-
toamme näin minä hänen tulewan tähän nawettaan, pussi
wasemmassa kainalossa“.
- „Sen parempi; saammehan sitten nähdä rullin kas-
woista kaswoihin!“
- „Pitää panna nawetan takan pelti kiinni, ett'ei hän
pääse siitä lentämään ulos!“
- „Otetaan walkea ja haetaan onko hän täällä“.
- Kun pojat viimeisiä puheitaan puhuiwat, kuului taem-
pana nawetasja kuhnimista ja fahnimistä. Pojat ottiwat
walkean ja pistiwät sen muassaan olemaan kynttilän pää-
hän ja sen walosja rupešiwat tarkastelemaan nawettaa. Wiklo
oli itsensä kätkenyt johonkin ahtaasen kukaan, jossa hän päin
seinään oli kyykkyssjään. Kun pojat hänen hawaitšiwat, sa-
noi eräs heistä: „Hyi! tuosfahan se nyt on“.
- „Wiklostahan tuo näyttää“.
- „Enhän minä tuosja näe muuta kuin kaffihaaraisen
puutaitan“.
- „Ei se ole Wiklo, waitka se sinun filmisjasi häneltä
näyttää; hän osaa näyttähthä yhden filmisjä yhdeltä, toisen
toiselta“.
- „Onhan tuolla siivetkin“.
- „Ja woidesarwi wasemmassa kainalossa“.
- „Eipähän kuin likainen pussi-ryhökäle“.

— „Voi kuinka monenlaiselta se saattaa itsensä näyttää nyt aikaa!“

Kun pojat noita keskustelivat ja yhä katsoivat häntä kynttilävalkeallansa, ei Wiklo tohtinut wärwähtääkään.

— „Mitä me nyt tuolla teemme?“ kysyi taas eräs joukosta.

— „Koska hän minun filmistäni näyttää puutalalta, niin minä hyön hänestä toisen haaran poikki; sittenpä hän huomenaamuna näemme, kuka niikkuna tulee kirkkoon ja niin saamme tietää kuka rullina on ollut“.

— „Minä olen kuullut, että rulli ei kuole, jos hänen kuin tappajsi; mitähän jos koettaisimme onko se tosi?“

— „Tehkäämme niin!“

— „Älkää, hyvät pojat, tehkö minulle wahinkoa, Wiklohan minä olenkin waan“, puhkesi Wiklo sanomaan hädisfänsä.

— „Voi tuota rullia! osaahan se puhuakin!“

— „Minun filmisfäni ei hän enää nähtäkään puutalalta, waan Wiklosta“.

— „Ja minun“.

— „Ei huoli uskoa häntä! Se on taas muuttanut itsensä kaikkien filmisfä Wikloksi; hän kummittelee“.

— „Koetetaanpa!“ lausui eräs heistä ja samassa siwalsivat he hänen lattialle piilostaan. Pojat olivat tullessaan jo warustaneet mukaansa muutamia hienoja keppejä, ja samassa kun he siwalsivat hänen lattialle, käänsivät he hänen watsallensa; toiset sieppasivat kepit käteensä ja alkoivat hutkia Wikloa aikahyhtiä selkään. Seuraus oli se, että Wiklo kiemuroitfi ja riehui lattialla hutkimisten ajalla, ja joka hutkaisemiselle ohkafi.

— „Jo, jo lähtee lentoon, ottakaa kiinni!“ sanoivat toiset ja töytäsiwät häneen kiini.

— „Älkää Jumalan tähden minua tappako! kyllä minä kuolen niinkuin muutkin ihmiset“, rukoili Wiklo, joka luuli että nuot poikawiihkarit ainakin hänen hävittävät, siinä turhasja luulosjaan, ett'ei rulli kuole, waikka häntä kuinkakin rufikoitjis.

— „Niwanhan sillä on Wiklon äänikin“, sanoi eräs heistä, ja heittiwät lhöntinsä pois; eiwätkä he olleetkaan puoltahymmentä kertaa useammasti häntä lhöneet kepeillänfä.

— „Jokohan se onkin waan Wiklo?“

— „Oletteko te todellakin Wiklo? Sanofaa totuus!“

— „Dikein todella minä olen Wiklo, Wiklo minä olen“.

— „Kuinka te olette tämmöisille retkille joutuneet?“

— „Minä, minä — —“ änkhytti Wiklo, eikä ollut sanaa suuhun tulemaa, jolla olisi puolustanut itseänfä.

— „Wiklo sinä olet“, sanoi joukon johtaja, „ja sen me kyllä tiesimme tänne tullessammekin, sillä olemmepa warttawasten ottaneet tämän hön, tarkastaafemme sinun ilkitelkijasi ja olet meidän omasta toimestamme täsfä nyt meidän wanfinamme. Sinä ilkiö olet paljon wietellhyt ja willinnhyt kansjaa, mutta nyt owat ilkeytesi lopusja: me paljastamme sinun ilkeytesi ihmijille ja teemme sinun koko maailmalle pilkan ja naurun alaisekfi, mutta sinulle jääpi kumminkin semmoinen walitus=osoitus, että saat tenhofonsteillasi nostaa meidän päällemme kirkonwäen ja kaikki konningaiset ja männingäiset, nostaa käärmeet päällemme ja shöttää karjamme karhuilla, sujilla, ahmoilla ja kaikilla, mitä ikänä voit koon saada. — Niin totta kuin sinä ja me olemme täsfä, et meidän käfistämme niin wähällä pääse. — Nuorat tänne!“

Toiset toiwat nuorat, joilla Wiklo=raiskan kädet sidottiin selän taakse kiinni ja eräs nuoranpää heitettiin niin pitkälle, että siitä saattoi taluttaa tuota harwinaista wankia,

ja niin hankittiin lähtöä navetasta. „Entäs rullin ewäät?“ muistutti joku joukosta.

— „Ne pitää ottaa mukaan kaikki mokomin“, sanoi joku, jonka tehtyä ruvettiin hakemaan Wiklon pussia. Se löytyikin pian, sillä ei hän ollut sitä sen paremmin ennättänyt kätkeä, kuin että oli sen pannut sikelle samaa paikkaa, jossa itsekin oli piilossa istua hylkimässä, poikain navettaan tulleissa, ja oli kaahminut sen päälle olkia peitteeksi. Pussi vedettiin esille.

— „Antakaa minulle pussini!“ pyysi Wiklo, waan pojat sanoivat: „vielä me sen nyt sinulle kerran annamme“, ja hajottivat pussin. Siellä olikin kaikenlaista rojua: eläinten korvain-nokkia, kuivettuneita lihapalasia, karvoja, jouhia, tuulen pejiä y. m. m., juuri niinkuin pojat olivat aamistaneetkin; pussissa oli vielä eräät keritsimet.

— „Mitä aiotte minulle tehdä?“ kysyi Wiklo.

— „Wiemmepä sinun talosta taloon, joissa näyttelemme sinua ihmisille; kerromme myös kaikille minkälaisilta retkiltä sinun olemme tawanneet“.

— „Ei! Sitä ette saa tehdä“, esteli Wiklo.

— „Mitäpä meitä siitä estää? Ja vielä kaupan päälle näyttelemme pussisi sisukset kaikille; kun kaikki nuot ovat tehdyt, sittenpähan saadaan nähdä mitä lopuksi sinulle teemme“, sanoi joukon johtaja.

Kun pussin sijusta oli koottu ja pussiin takaisin pantu, otti eräs pojista sen selkäänsä ja niin lähdettiin navetasta kaikki pois; Wikloa talutettiin nuorasta niinkuin eläintä, ja niin retkeiltiin ensimmäistä taloa kohden. Sinne päästyhänsä, herättivät he koko talonväen ylös, selittivät heille koko tapauksen kokonaisuudessaan pussinensa. Wiklon tähtyi koko aika seisoa sidottuna niinkuin kaakkiin tuomitun, ja kärsiä pilkkaa, jota talonväki ja poikawiiharit hänelle tekivät.

Kun he olivat kolmessa talossa käyneet wankinsa kansja ja niissä pitäneet samaa iloansa, tulivat he kolmannelta talosta järven jälle. Nyt ei Wiklo ottanutkaan kävelläkseenä, lyöttähyi waan maata järven jälle; hänelle tuli kowa pelko ja aawistus, että, jos nuot riivatut pitfittävät tuota hänelle niin wastahakoista thötänjä ihmisten ylhäällä=olon=aitanakin, jolloin heidän toimensa käwisi vielä paljon joutuisammasti, niin hän olisi kerrassaan hukassa. Hän ei nousut käwelemään, waikka pojat koettivat kepeilläänkin lyödä nappia häntä; pyhyi waan ja rukoili, että pojat olisimat hänen päästäneet nuorista irti ja laskeneet hänen wapauteen.

— „Ei niistä mitään“, sanoimat pojat, „että meistä niin pääset“. He koettimat kantamalla panna wankiansa liikkeelle, mutta tuo miehenrötkö ei ollutkaan helppo kannettawa, warsinkein kun hän saattoi riekistellä, sillä hänen jalkansa eiwät olleet sidotut; poikain täytyi Wiklo pudottaa jälle. Paikalla, jolla he teniwät, oli sen talon awanto, josta he viimekxi olimat lähteneet.

— „Me emme pitkin rupea hänen kansjaan tenimään, koska hän kerkesi noin uppiniskaisekxi. Annetaan awannon saada, häijyt huuhtoa hänestä, rullisinto rutjanasta“, lausui joukon päämies, tehden joutuisesti päätöksensä oikein runollisesti.

— „Se hänelle parasta: paiskataan awantoon“, jäistiwät toiset.

— „Älkää toki minua hukuttako“, pyhyi Wiklo.

— „Siinä ei auta mikään, sillä sinä heittiö olet jo niin paljon pahaa ja ilkeyttä tehnyt tässä maailmassa, ett'ei semmoinen rangaistus ole sinulle yhtään liiakxi; ottakaa, pojat, kiinni!“ sanoi johtaja, ja iski filmää samassa toisille.

Pojat koppasimat Wiklon käsiinsä, ja — lunkkis oli — Wikloparka awannossa, mutta pojat pitiwät kumminkein nis-

kasta kiinni, ett'ei hän päässyt pohjaan painumaan, ja vetivät hänen jälleen jälle.

— „Wieläkö nyt tekee mieleksi lentoon?“ kysyivät pojat.

— „Säästäkää toki henkeni!“ rukoili Wiklo.

— „Me emme tiedä armosta mitään, enempää kuin Moses“, sanoivat pojat.

— „Kastetaan vielä kerta!“

— „Kolmastihan Wiklokin konstinja tekee“.

— „Niin, niin; kastetaan kolmasti!“

— „Ja kolmannella kerralla annamme hänen mennä“.

— „Mihin?“

— „Jään alle“.

— „Luttakaa!“ ärixi Wiklo.

— „Jos sinä hiiskut yhden sanan, niin me paikalla puljahutamme sinun jään alle; siellä saat sitten koetella lentoneuvojasi“.

Pojat ottivat taas Wiklon kiinni, kastivat häntä vielä kaksi kertaa awannossa ja nostivat jälleen jälle.

— „Koska ei häntä näy haluttaman kämellä, niin laitetaanpa sitten lentoon; kuka juoksi tänne tuomaan pitkän aidaksen?“ sanoi johtaja, ja eräs poika juoksi noutamassa pyhdytyn aidaksen.

— „Päästetään nyt nuorat irti, ja pistetään tuo aidas rullin takinhihoista selän taakse läpi, niin saapi hän todellakin jonkunmoiset siivet, joita hän nyt jo tarwitseekin, jos mieli kaikki reissut käydä, sillä päivä walkenee walkenemistansa ja silloin ei sanota pahojen henkien olewan hyvä olla“.

Sanottu ja tehty. Pojat päästeliwät nuorat irti, ja kysyivät aidaksen selän taakse takin hihoista läpi ja jitoivat kädet kalvoisten kohdalta siihen kiinni.

— „Tulipa siitä oikein komea rulli“, janoi joku mielihyvällensä.

— „Divallinen piru, sarwia wailla“.

— „Onhan taitapussisja keritsimet“.

— „Mitäpä niillä?“

— „Laitetaan niistä oikein pystösarwet.“

— „Mitenkä?“

— „Wedetään keritsimenperät suoremaksi, leikataan laikkiin kaffi reikää, pistetään keritsimien terät laikin sisäpuolelta ulos, niin ovat sarwet valmiit“.

— „Oikein! Jos ei yksi hokkaa, hoksaahan toinen“.

Pojat siwaltsivat Wiklon päästä laikin, käänsivät sen nurin, leikkasivat kulmainpuolelle kaffi reikää, vetivät keritsimienperät suoremiksi, pistivät terät reijistä ulos ja painoivat laikin Wiklon päähän, ja niin tuli hänelle oikein oivalliset sarwet.

— „Mitäs taitapussille tehdään?“

— „Se ainakin pannaan awantoon“.

— „Ja kiviä lisäksi“.

— „Eikö häntä pitäisi shöttää, että jaksaisi kotiansa?“

— „Mistä?“

— „Omasta ewäspussistanja“.

— „Eikö tuota sitä heitetäne?“

— „Niin, mutta se huutaa piru ja saa, kenties, liika pian apua; olisipa tuo komea rulli useammankin nähdä“.

— „Hänen suunsa pitää kapuloida“.

— „Ja panna pussista lisätuketta“.

Sen keskustelun perästä ottivat pojat pussista karkoja ja muuta ruukaa, tuffivat niitä Wiklon postkipielet tähteen, pistivät kapulan hänen suuhunsa, eikä aivan lhyhttä, sitoivat sen molemmat päät niskan taakse kiinni; sitten he painivat kiviä Wiklon taitapussiin ja pitkällä saikaralla pisti-

wät sen kauwas jään alle järwen pohjaan. Sitten he päästivät Wiklon irti ja sanoivat hänelle: „Siinä on nyt walsasjasi kulkea kuinka tahdot: lentämällä taikka kävelemällä; kumpiakaan kulkuneuvoja ei puutu“.

Wiklo lähti käydä kontturoimaan kotiansa kohden, sillä häntä alkoi wilu hätyyttää.

— „Hywästi! Wie terveisiä kotiasi!“

— „Ja niin monelle kyläläiselle, kuin tielläsi jätut tapaamaan!“

— „Ja kirkkomiehille, jos niitä kerfiää vastaan tulemaan!“ huusivat pojat hänen peräänsä.

— „Katsokaat kuinka komea se on“, sanoivat he toisillensa.

— „Niin oivalliset siivet!“

— „Entä sarwet sitten!“ ilkkuivat pojat keskenänsä ja lähtivät pois.

Meidän on jättäminen pojat siihen, pitämään omaa hlimielistä menoaan, ja seuraaminen Wikloa, että näkisimme vielä hänen kotiamenonsakin ja että saisimme täydellisen kuwan tuosta tapauksesta.

Wiklo-raiska olikin kummallisen näköinen tuossa asussaan: selkä suorana ja pitkä aidas tungettu takinhihain läpi; lakki nurinpäin päässä, jonka läpitse esiin pisti otsan puolelta nuot terästetyt lakki rautaista sarwea; kapula suussa, jonka molemmat päät ulkoniivat jotenkin pitkälle; posket pullollaan kuin puhuttu raffo; sen näköinen oli tuo mahtawa taikuri, kun hän läpimärkänä käydä lötysteli kotiansa kohden. Onneksi ei ollut toki kowin kylmä ilma, sillä jos niin olisi ollut, olisi hän warmaan paleltunut; waan siksi oli aamupuoleen kylmä, että hänen takkinsa jäätyi ja sitten se ropisi hänen kähdessänsä; yhtä isoksi onneksi Wiklolle oli mhös se, ett'ei-

wät ihmiset vielä olleet nousseet ylös, jonkätähdhen hän pääsi fenenkään huomaamatta kotikartanollensa.

Wiklolla oli fotonansa myhkkä weli, joka myhös oli wähamielinen, mutta hän oli hywin wahwa woimistaan.

Kun Wiklo tuli kartanolleen, ei hän sopinut sinne tulemaan suoraan, taffinsa hihoista thönnethn aidaksen tähden, waan hänen tähtyi fujasta tulla siwuttain. Tuo myhkkä weli oli jo nousfut ylös ja pufenut itsensä tähteen asuun, ja oli, juuri kun Wiklo kartanoon tuli, katsomassa affunasta kartanolle. Kun hän hawaitji Wiklon tulon, semmoisessa asussa, fäikähti hän fowin tuota outoa otusta ja luuli häntä itse pirkki. Hän sieppasi heti tangon (forennon) käsiinsä, töytäsi, kauheasti molisten, ulos tankonsa kanssa, suoraan Wiklon päälle. Wiklo foki hypätä pois hullun weljensä edestä, mutta toinen juoksi kuin riiwattu hänen peräsfänsä. Se oli kummallinen näkö: toinen hyppäsi edellä kuin hurja, peläten henkeänsä, ja näyttäen todellakin joltakin lentoon pyrkimältä rullilta, joka ei kumminkaan woinut nyt enään sitä tehdä juuri nousseen auringon ylähällä=olon tähden; toinen jäljessä, tanko suorana. Tuota hirmuista tanssia tehdesfään, molisimat he molemmat kauheasti, toinen sentähden että oli myhkkä ja toinenkin sai waan jonkunlaista ääntä, kapulaisensa raoista ja pullistuneista postistanfa, päästetyhki hädisfään. Mikä sen tietää, mikä fiitä oliji viimein tullut, mutta kaikeksi onneksi heräji muufin talonwäki tuosta molinan pakosta ja rytinästä, huomasiwat heti asian oikean laidan, fiiruhtiwat paikalle ja pelastiwat Wiklon tuon hurjistuneen wähamielisen weljen kysistä.

Tieto tuosta tapaufesta oli jo ensipäiwänä kylän joka ihmisellä, ja se antoi heille paljon lystillistä puheen-ainetta sekä pilkantefoa, ja ennen pitkää se oli tietona ympäri naapuripitäjiä.

Wiklolle ei tofi tullut sen suurempaa wahinkoa, kuin että hän nuurui jonkun wuorokauden tuota kylmää kylpöhään; maan hän häpeäsi niin kowin huonosti onnistunutta rullireisjuaan, ett'ei hän moneen wuoteen kehdannut tulla ihmisten seuraan, ja hänen tenhokonstinsa kadotti kerrassaan kaiken arwonja. —

Poikain ylimielinen pähtös Wikloa kohtaan tuntuu joutenkin kowalta, mutta tuo pakana-uskon ajoilta esi-ijiltä peritty taikamaisuus on kansassa lujassa kuin synti. Rousewan walistuksen työ oli murtaa ensin niiden patfaat ja ne eiwät hewillä hestineet; tähtyi antaa oikein aika-iskuja, sillä ifostihan iso tarwitsee. Noita iskuja on annettu ympäri maatamme muillekin Wiklonlaisille. Kun nuot julkiset noitat kerran on saatu kufistetuksi, on taika-usko kansaan jäänyt lievemmässä muodossa, joka waatii toisenlaatuisia parannuskeinoja kuin Wiklo ja hänen laijensa.

Waimoni.

lin erään kerran asiaini tähden matkustamassa. Oltuani kaukana kodistani, oudossa paikkakunnassa, tulin iltamalla suureen talonpojan taloon. Heti kartanolle tultuani huomasin, että kaikki talon rakennukset osoittivat varallisuutta ja hyvää järjestystä. Kaksi waukkaa pyhtinkiä seisoi kartanossa, jotka kaiken puolesta olivat hyvässä voimassa: seinät olivat vuoratut ja maalatut, akkunat kaksinkertaisilla lasseilla varustetut, sawutorwet katoilla olivat eheät, rapatut ja walkeoiksi kalkitut ja toisen pyhtingin edessä oli kauniisti rakennettu ja paljoilla lasseilla varustettu kusti; muut huoneet olivat myös hyvässä voimassa ja järjestetyssä. Kun olin jo mielestäni liiaksikin ajellut sinä päivänä hewosellani, päätin olla talossa yönä. Menin siis sille puolelle, jossa talon wäki nähtti asuwan, ja pyysin yösiijaa, jonka perheentuomassa olewa renki kohta lupasikin. Kannoin siis kaikki kappineeni huoneeseen. Heti sisään tultuani weti talonwäen ja erittäinkin isännän käntös huomioni puoleensa. Wäki käytti itsensä niin hiljaisesti kuin jossain hywin surullisissa hautajaisissa. Nuoren wäenkään kaswoilla ei näkynyt sitä hilpehtyä eikä iloisuutta, joka elämän tavallisesti tekee niin wilkkaaksi ja hauskaksi perheissä iltamilla, kun he työstä tulewat, ja joka poistaa kaikki elämän surut ja huolet ja päivän ponnistusten waiwat. He puhelivat toisillensa waan kuiskaamalla ja kaikkea kolinaa näkhiwät he wälittäwän niin paljon kuin mahdollista; toisiansa silmiin katsoiwat he usein kysyvästi ja ujosti. — Isäntä oli noin kessi-ikäinen mies;

hän oli pitkähäkö, laiha ja kuihtuneennäköinen. Hän istui penkillä hymäryssä, molemmat kyynäspäät polvilla; käsiinsä turvasi hän milloin koko kasvojanja, milloin waan otsaanja, ja tuossa asemassa näytti hän sywiin ajatuksiin waipuneen. Wäliin hän kohotti itsensä suoraksi, waan jälleen waipui hän pian taas entiseen asemaansa. Hänen filmänsä kiilsiwät niin kummasti, ikäänkuin ne olisimat olleet lasittuneet; hän katsoa tuijotti niillä lakkaamatta yhteen paikkaan lattiaan ja silloin tällöin puhkesi hänen rinnastaan sywä, kumisewa huokaus, joka tuntui siltä kuin se olisi haudasta tullut. Tännän tila tuommoisena näytti mielestäni hywin arweluttawalta ja vieläpä kauhistawan kammottawaltakin. Ei kukaan talon wäestä kshynyt minulta mistä ja mikä minä olin ja mihinkä minä menin, jotka aina owat tawalliset kshymykset ja joista pitää tehdä selitykset wieraan tultua taloon. Tuo kaikki teki oloni talossa ikäväksi.

Suulettelin että isäntä mahtoi olla jotenkin sairas, joka teki hänen noin alakuloiseksi, ja sitten waihattaisi muuhun wäkeen tuon syvän umpimielisyyden, joka heissä niin sywästi kumasti.

Nyt juuri tuli huoneesen eräs henkilö, jota ei ollut ennen siellä nähnyt. Tullut oli arwiolta noin kuuden- tai seitsemäntoista vuotta wanha neito, joka kohta weti huomioni puoleensa. Hän loi surullisen filmähksen kaikkiin tuvasja oljoihin ja minua hän katjeli oudolla katseella. Hänellä oli kauniit kasvojen piirteet, mutta hänen waalenneesta, laihtuneesta muodostansa selwästi huomasi, että suru oli kokenut jo noin aikaisin ryöstää häneltä pois sitä kauneutta, jota Luoja oli hänen osaksensa niin runsaasti lahjoittanut. Näitä surun jälkiä lisäsi vielä tuo ennen mainitsemani surullinen katseensa ja käyhöksenä. Hän toimitti äänetönnä joitakin asioitaan tuvasja, loi vielä surullisen filmähksen isäntään ja poistui sitten, keweästi kuin keijukainen, pois huoneesta.

Silmäin hänen menessään vielä jälkeensäkin: hänellä oli kookas ja sokea ruumis, joka säännöllisesti notkahdelti hänen kuulumattomasti astuskellessaan.

Kaikessa tuossa talonväen käyntöjesssä oli mielestäni jotain niin surullista salaperäisyyttä ja umpimielisyyttä, että se nosti uteliaisuuteni korkeimmalleen, mutta tuota salaisuutta en voinut itselleni selittää, vaikka kuinka olisin koettanut päätäni waiwata. Tosin luulettelin, että isäntä oli sairas ja että tuo tuwassa käynyt neito oli isännän tytär, mutta nuot olivat waan luulojani eivätkä semmoisenaan woineet paljon selittää outoa näköä, eikä tyhdyttää uteliaisuuttani.

Wiimein menin isännän tykö ja aioin hänen kanssaan aloittaa puhetta mistä hinnasta hymänsä.

„Oletteko sairas?“ kysyin häneltä, istuessani hänen wiereensä penkille.

Isäntä näki säpsähtävän tuosta kysymyksestäni. Hän oikaisi itsensä suoraksi ja katsoa tuijotti silmiini sanaakaan wastaamatta. Sitten kääntyi hän katsomaan lähinnä olewan henkilön silmiin, ikäänkuin kysyäkseen: onko tässä ollut mistään puhetta. Katjottu näki hymin käsittäneen tuon myhän kysymyksen, sillä hän kallistui warowasti isännän puoleen ja kohti-lujalla äänen painolla sanoi wakawasti isännälle: „wieras kysyy oletteko te sairas?“

Syvä huokaus nousi isännän rinnasta, hän nousi weskalleen ylös ja sanoi hymällä, kumisewalla äänellä: „wieras on niin hyvä ja tulee tänne!“ ja samassa alkoi hän weskalleen astuskella huoneesta ulos. Minä seurasin ilolla perästä, sillä hartain haluni oli saada jotenkin liewittää hänen murheellista ja raskasta tilaansa. Hän astui kartanon poikki tuohon toiseen ja kivistillä warustettuun huoneeseen. Sisälle tultuamme aloin heti nähdä kummia: rakennuksen awaroissa ja hyvästi sifustetuista huoneissa wallitfi haudan hiljaisuus

ja kaikkialla nähti hyvä siivo ja järjestyks. Kaikki huonekalut, olipa ne mitä nimeä ja laatua hymänsä, olivat tähdessä kunnossa ja kukin paikallaan, sillä ne ovat elottomia kappaleita, jotka eivät tiedä edellisten puutoksista ja vaikeuksista mitään. — Kkunoilla oli useita kukka-ruukkujua, joissa kaikissa oli oma kaswinsa. Useimmat kukat ja kaswit nähtivät olewan melkein kuollessa tilassa ja selvästi nähti, ettei niistä oltu pidetty toviin aikaan mitään huolta, waikka toisaalta taas nähti, että talossa oli ennen oltu suuria kukkien rakastajoina. Nuot kukat saivat siis elää wointinsa mukaan omaa kiihtunutta ja kuolemaa ennustawaa elämää! — Minua kummastutti tuo kukkien wastakohta huoneissa wallittewan muun järjestyksen suhteen. Waikka oli kewätkesä, ei myrttikään näyttänyt vielä mitään elon merkkiä ja ruusu oli peräti kellastunut ja kiihtumaisillaan. Selvästi nähti, että balsamiinit olivat jo aikaiseen kylwetyt ja istutetut, mutta siihen ne sitten olivat jääneet onnensa nojaan kiiwuuden käsiin näänthymään, jonkatahden olivat surkastuneita ja auringon kulun mukaan sinne tänne kiertyneitä; ainoastaan muratti ja pelargonia nähtiwät jotain elon merkkiä, sillä edellinen oli kiemuroinut ympäri seiniä ikäänkuin olisi hän hakenut jotain läpeä, päästäksensä pois tuosta surullisesta ja wähän toivoa antawasta paikastaan; jälkimäinen ei taas nähtynyt huoliwan mitään, oliko hänellä kiiwa wai märkä, hoidetaanko häntä wai ei, sillä hän näytti waan wiheriäisen ja elämän näköiseltä; hän ei näyttänyt olewan surun lapsi. — Näyttipä siltä mielestäni kuin tuo kaswikuntakin olisi osannut yht'aikaa fairastaa tähdellisempien elolisten olentojen — ihmisten kanssa.

Noita kaikkia oli minulla aikaa kyllin katsella ja miettiä, sillä isäntä ei puhunut yhtäkään sanaa, istui waan äänettönnä ja katsoi synkästi eteenpä.

Nyt juuri kuului toijesta, salin perällä olevasta kamarista kimakka — lapsen itku! Isäntä kavahti heti ylös niin äkkiä kuin olisi saanut käärmeen piston. Hän rienyi kamarin ovia kohden ja avasi sen, ja mitä silloin näin? Siellä sama surullinen, nuori, kaunis nainen, jonka äsken olin tuolla tuvasa nähnyt, istui hoitelemassa pientä lasta kätkeysä! — Lapsi viihtyi pian, isäntä painoi oven jälleen kiinni ja palasi samalle sijalle, josta hän oli lähtenyt, ja istui siinä yhtä äänetönnä kuin ennenkin.

„Herra Jumala“, ajattelin minä, „onko lankeemus, rikos ja häpeä painanut tuon surullisen kuvan noin kauniisen, ikäänkuin viattomuuden esikuvaan ensin, ja sitäkö isäntä, langenneen isänä, suree, ja sitäkö tuo suru ja umpimielisyys koko talon väkeen?“ olivat kysymyksiä, jotka niinkuin salahman iskut, leimahtelivat sieluni läpitsä. Mutta ei, ei; ei se voi niin olla, sillä se olisi mahdoton, että noin puhtaassa ja vilpittömän näköisessä Jumalan luodussa saattaisi niin syvä lankeemus tapahtua. Hänen kasvojensa juonteissa en havainnut yhtään niitä jälkiä, joita turmelus painaa valloittamansa ihmisen kasvoihin — hhi te ilkeät ajatukset, mitä te mieleen lykkäätte! — — niin, mutta jos tuo nuori nainen olisi isännän — — waimo? Ei, ei, sekään hän ei ole, sillä minä selvästi huomasin — tahi olin ainakin huomaawinani, että isännän ja tuon naisen näöissä oli jotain hidenkaltaisuutta. — No mikä hän sitten on? — sitä en warmaan tiedä, mutta luulenpa hänen kumminkin olevan isännän — tyttären, lienee hänen asiansa miten lieneekin“. Ne olivat taas sekaisin kysymyksiä ja vastauksia, jotka yhtä nopeasti menivät kuin tulivatkin ja jotka kiihoittivat uteliaisuuteni korkeimmalleen.

Minä menin isännän tykö, otin häntä kädestä hiljaa

kiinni ja kysyin häneltä taas, samassa katsoen häntä silmiin:
 „olletteko te mitenkään kipeä?“

„Kipeä, kowin kipeä“, sanoi isäntä, ja minä oikein säikähdin, kun kuulin hänen taas ääntävän niin pitkän ajan päästä.

„Ettekö saattaisi minulle ilmoittaa sairauttanne? Kenties voisin teitä jotenkin auttaa“, sanoin hänelle.

„Minä en ole ruumiillisesti sairas, mutta ruumistaan ei voi kestää siällistä sielun tuskaa — oih! Sydämeni on kowin kipeä“, vastasi isäntä, painaen kätensä sydämelleen ja samassa waieten.

„Kuka iski sydämeenne tuon turmiollisen haawan?“ kysyin taas.

„Omahyömäni on se, omahaavoittamani on tuskainen sydämeni“, sanoi isäntä, taas waieten ja raskaasti huoaten.

Nyt pääsin jäljelle. Edessäni ei ollutkaan ruumiillinen sairas, waan sairas semmoinen, jonka henki oli sairas ja haavoitettu. Nyt huomasin, että edessäni oli — murtunut, särkynyt sielu, joka useinkin on vaikeampi parantaa kuin pahatkin wammat lihassa ja weressä. Minä hawaitsin että edessäni oli rikas ala tutkia pirstaantunutta ja waiwoistanja lähes jo uupunutta ihmishydäntä.

„Puhukaa minulle ujostelematta kaikki surunne ja waiwanne! Se helpottaa paljon tuskaista sydäntä. Minä olen itsekkin paljon kärsinyt tässä maailmassa, jonkatähden hywin tiedän mitä omantunnon waiwa ihmisesässä wai kuttaa. Murhe on waikea yksin kantaa, sentähden ilmoittakaa surunne minulle, niin koetamme sen panna kahtia, ja niin kannamme raskasta taakkaanne yhdesä, tämänkään lyhyen ajan, joka on sallittu meidän yhdesä olla“, sanoin tuolle murtuneelle miehelle säälivästi, katsoen häntä osan-ottawasti silmiin ja pitäen häntä hellästi kädessä kiinni.

„Jospa te, wieras-kulta, saisitte jossikaan minuutiksi sy-

dämeni kenenemään, niin en tietäisi mitä teille antaisin“,
virkkoi isäntä tuskisjansa.

„Minä toivon voivani olla teille jostikukki lohdutus-
seksi“, sanoin hänelle luottavasti, sillä minä huomasin, että
ystävällinen ja osanottawainen kähtökseni oli jo senverran
tunkeunut hänen sydämeensä, että hän saattoi puhua.

„No kuulkaa sitten kertomus kaikkiaan viheliäisimmästä,
onnettomimmasta ihmisestä ja suurimmasta syntisestä, minkä
maa koskaan on päällään kantanut! Kenties sikkikään ajaksi
lieveneisi hiukankaan kauhea omantunnon waiwani. Sitten
kun kaikki olette kuulleet, tehkää minulle mitä tahdotte, sillä
niin suurta rangaitusta ei kukaan voi ajatellakaan, ett'en
minä enempää olisi ansainnut.

Minä olen warakasten vanhempaini ainoa poika ja
tämä talo, jonka tässä näette, on heiltä saatu perintö. En-
nenkuin olin tähtännyt wiisitoista, kuoli äitini, ja isä murehti
häntä niin kowin, että hänkin kuoli muutamain vuosien pe-
rästä. Minä jäin siis nuorena suuren ja rikkaan talon halti-
jaksi, jonka hoidin huolella ja uutteruudella, ja warallisuu-
teni kasvoi kaswamistaan. Minulla itselläni oli näköä ja
kokoä eikä minusta tiedetty mitään pahoja tapoja mainita.
Se on tietty, että kaikki nuot yhteensä tekiwät sen, että mi-
nusta tuli kuuluisin poika paikkakunnassa, joka seikka ei jää-
nyt itseltänikään huomaamatta. Kaikissa nuorien leikeissä
ja huwitukisissa olin minä aina ensimmäinen ja ylimmäinen,
eikä sitä huwia ja kisaä ollut nuorison joukossa, jossa ei olisi
minulta neuwoa kysyhty, ja tuolla tavalla tulin minä ker-
rasjaan nuorien johtawaksi päämieheksi. Tuommoinen kun-
nian-osoitus waiwutti minuun wahingollisesti jo nuorena,
sillä se synnytti minuun itserakkautta. He katsoiwat kaikki
minuun, mutta minä en heihin, sillä salainen ylönkatse oli
ottanut sijansa sydämeeni heitä kohtaan, kun eiwät he ky-

enneet minun sijalleni, ja niin minä wäärinkäytin waltani heidän ylitseensä. Tuon kaiken lisäksi ei ollut itseltäni jalasja, että olin rikas ja että toiset nuorikaiset oliwat köyhempinä, jonkätähdhen opein jo aikaisin uskaltamaan tawaroihini, ja tuo teki sen, että sydämeni kowettui, ett'ei siinä ollut sijaa hellemmille ihmistunteille. Mitään erin-omaista ei kumminkaan tapahtunut, sillä nuot pahat puoleni eivät koskaan tulleet näkhyiin, jonkätähdhen toiset nuorikaiset eivät siitä tienneet mitään, enkä minä itseskään, ennenkuin wasta näinä kowina aikoinani.

Sikimmäisesssä naapurissamme oli ihan minun ikäiseni, Kerttu niminen tyttö, jonka kanssa kaswoimme aiwan yhtärintaa. Me olimme yksissä jokapäiwä ja wietimme iloisia, murheettomia aikoja, wiattomissa lasten leikeissä ja huwitustissa. Tuo naapuri oli wähäwarainen talo, jonkätähdhen isäni täyhti usein auttaa heitä, mutta tuossa wiattomuuden tilassa ollessani ei johtunut kertaakaan mieleeni, että Kerttu oli köyhä ja minä rikas. — Di jospa ihminen vielä pääsi tuohon lapselliseen wiattomuuteen, lapsuuden paratiisiin, jossa ei paina mitkään murheet ja huolet, jossa sydän on vielä puhdas ja turmelematon, niin ettei siihen vielä ole yletthnyt maailman pahentawaiset myrskyt. Jos pääsi takaisin tuohon aikaan, jolloin sydän on niin wiaton ja iloinen, kun ei mammona ole opettanut sitä katsomaan muita ihmisiä ylönn! — Näin kertoeli isäntä ja purskahhti itkuun, muistellessaan tuota onnellista lapsuuden-aikaansa.

Minä en hennonut häntä häiritä sydäntään wuodattaessa, sillä itku kowentaa kowin waiwattua sielua. Kun hän oli waiennut ja thynthynyt, pyhjin häntä jatkamaan kertomustansa.

„Niin me kaswoimme Kertun kanssa“, alkoi hän „isomiksi, siihen asti, että ujous pakoitti meidät olemaan harvemmin yksissä. Kumpikin meistä muodostui nyt eritawallaan ihmiseksi: minä rikkaana, uljaana, ylpeänä ja yleiseen

ylistettyinä, rikkaan talon ainoana poikana; Kerttu kauniina, siiveänä, hiljaisena ja nöyränä, melkein unohdettuna, paljoin sifarusten joukossa kaswaneena pienen ja köyhän talon tyttönä. Noin me wierausimme Kertun kanssa toisistamme aina enemmän ja enemmän, eikä koskaan joutunut mieleeni, että Kertulla olisi sen enempää sijaa sydämesäni kuin sifarella, waikka usein kyllä tunjin outoa, käsittämätöntä halua tawata häntä ja olla hänen parisensa — ei, jopa kaiketi, siihen olin liian rikas ja Kerttu liian köyhä.

Elkojen kuluesä Kerttu kasvoi ja edistyi hywisä tawoisja ja opisja päivä päivästä, ja kun hän kehkeentyi oikein aika-ihmiseksi, oli hän kaunein ja siivein neito koko paikkunnassa.

Minä rupesin tuntemaan sifällistä halua aina enemmän ja enemmän Kertun puoleen, mutta koetin tukahuttaa ja kuulettaa tuota sydämeni ääntä!

Minä hapuilin naimaan ja kofin yhtä ja toista, sieltä ja täältä, tietysti rikkaita, ja myöntäviä, järveni mielestä edullisja tarjoomuksia ei juinkaan puuttunut, ei neitojen eikä wanhusten puolelta; mutta sydämeni pyysi kuitenkin kylmänä kofimiani neitoja kohtaan, jonkatähden olin oikein wihainen itselleni ja pidin tuon kylmyhteni pahan hengen kiusauksena. Mitä Kerttu ajatteli, sitä en tiennyt, mutta luulinpa huomawani että hänellä oli mielessä lapsuutensa ystämä, ja minä olin oikein wihainen hänelle sydämesäni ja koin wälttää niin paljon kuin mahdollista hänen seuraansa ja tulisja, lempeitä katseitaan.

Erään kofioimani neidon kanssa oli meillä naimiskauppa jo aiwan walmis ja tuuma oli että pian laittaisimme itsemme kuulutuksille; mutta tuo mielestäni tarkoin harjittu kauppa pikemmin harmitti kuin miellytti minua, waikka sen kautta tiesin saawani useampia tuhansja marffoja.

Olen unouttanut mainitsematta, että Kertullakin oli paljon ja loistawiaakin kosijoita; mutta hän hylkäsi kaikki nuot tarjoukset, ja näyttipä siltä kuin olisi hän iankaiken aikonut elää yksinänsä; ja minä milt'en vihannut häntä mielesfäni, kun hän ei ottanut vastaan niin otollisia tarjouksia kuin hänelle tehtiin, että olisiin itsekin päässyt siitä rauhattomuudesta, joka posesfani asui Kertun tähden.

Juuri nyt kun minun piti mennä kuulutuksille walitun morsiameni kanssa, tuli tiedokseni, että Kertulle oli tullut loistawa kosija wieraasta paikkakunnasta. Hän oli mahdollottoman rikkaan talon ainoa poika, samoin kuin minäkin. Hän oli hwyännaineinen ja hwyännäköinen, uljas nuorukainen, eikä kylän juorufellotkaan vielä tienneet sanoa, suostuuko Kerttu tuohon loistawaan tarjoukseen wai ei. Silloin tunsin oudon ja wastustamattoman äänen sydämesfäni, ett'en woisi Kertutta elää. Tuota tunnettani vastaan koetin taistella minä woin ja ärjäsin tuolle siälliselle äänelleni sydämesfäni: „wiijituhatta markkaa!“ Mutta tuo wafaa ja omaoikkuinen poweni asukas ei liene ollut lahjakoira, sillä hän ei ollut milläänkään koko tuosta tarjoamastani summasta. Minä koin muistella morsiantani ja wiittätuhatta markkaa, ja wieroittaa Kerttua pois mielestani, mutta tunnon rauhaa ei minulle tullut. Lähdin kylään, wiihdyttämään rauhattomuuttani, sillä nyt oli eräs kesäinen pyhä-ilta. Siellä tapasin kylän nuorison koolla. Heitä juuri olin lähtenytkin hakemaan, ja kaikki olisi ollut hwyin, mutta woi hirmua! — Kerttufin oli siellä, jota en osannut aawistaakaan, sillä ei hän juuri usein ollut yksissä nuorenwäen kokouspaikoissa. Kun huomasin hänen, säikähdin kowin ja weri nousi niin tuimasti päähäni ja kaswoihini, että luulin sen oikein tipah-tawan. Joku joukosta huomasi hämmästykseni ja sanoi: „Kah! Mikä Pontelan Matille nyt tuli, kun lensi noin tuli-

punaiseksi?" Minä koin salata hämmästykseni ja ajatuksekseni sanoin taas tuolle mielestäni joutawalle mielen häiriölleni: „wiijituhatta markkaa!" Mutta toinen paljon wäfewämpi ääni sydämesäni sanoi: „enempi kuin wiijituhatta markkaa on kätkettyä tuohon kultaan puhtaampaan olentoon, joka tuolla muista taempana noin lempeän näköisenä seisoo".

Kerttu oli woittanut sydämeni. Ei siellä enään painanut mitään wiijituhatta markkaa Kertun rinnalla. Koetin asettaa suuren wuoren kultaan ajatuksekseni Kertun rinnalle ja sitten walita, mutta feweä oli kultawuorikin hänen suhteensa: kaikki maailmassa tuntui mielestäni niin joutawalta ja mitättömältä, ainoastaan Kerttu saattoi mielestäni tehdä tuon kolkon ja ikävän maailman iloiseksi ja hupaiseksi. Ja tosiaankin sopi salaa katjella tuota tyttö=heitukkaa, joka wilpittömänä, puhtaana ja ujona seisoi yksinänsä, ajatuksiinsa waipuneena, wähän ulompana muista, kauniina, wartewana ja werewänä, niinkuin täysin kehkeentynyt ruusun kukka, ja sitä kauneutta lisäsi wielä kesä=auringon iltasäteet, jotka hän lähetti Kertun lumi=walkeisille kaswoille ja punottawille poskille, ikäänkuin jäähywäis=suudelmaksi, samassa kullaten ne wiehättäwääkin wiehättäwämmiksi.

Nyt oli Kerttu woittanut minun, mutta toinen kysymys oli: woitanko minä Kertun? Tuo, jonka minä ennen melkein ylönkatjotin köyhyytensä tähden, tuo sama oli tullut minulle nyt niin kalliiksi, että pelkäsin hänen katjowan minun ylön. Niin muuttuu ihmisshdän! Dikein minä kauhistuin, kun ajattelin: jos tuo wieras kosija on jo woittanut Kertun sydämen. Minä katjelin näkijikö nuorison joukossa tuota wierasta kosijaa, mutta ketään outoa ei siinä näkynyt. Minua pyhdyttiin ottamaan osaa heidän leikkeihinsä ja johtamaan niitä, niinkuin ennenkin, mutta ei mikään minua huwittanut, ei leikit eikä muut. Kerttu sen kyllä olisi woinut

tehdä, mutta tietämätöntä oli, tekijäkö hän sitä minulle koskaan, ja tässä se oli aiwan mahdotoin tehtävä. — Minä kieltähyin ottamasta osaa leikkeihin ja johtamasta niitä, ja seihojin myhkänä”.

„Kas waan! kuinka ahkerasti ja syvästi Pontelan Matti ajattelee rikasta morjiantansa, kun ei enään malta ottaa osaa meidän huvitukseimmekaan!” sanoi eräs poika joukosta. Tuo lause käwi sydämeeni kipeästi kuin puukon pistos. Ohme kumma! nyt en olisi suonut kuulewanikaan enään mitään tuosta rikkaudesta, jota niin hartaasti olin koettanut itselleni lisätä ja jonka rinnalla ei mikään mielestäni maailmasja ollut minikään arvoista. „Mitähän Kerttu ajattelee tuommoisia kuullessaan?” arvelin minä ja katsahdin tietämättänsä hänen silmiinsä. Kerttu seihoi waan wafawana ja uljaana, eikä näyttänyt tietävän tahi pitävän koko huliwili-sesta lauseesta yhtään mitään.

Minulle tuli kowin waikoksi siellä olla. Kuuma hiki juoksi päältäni, ja otsaani poltti niin kowin kuin kuumalla raudalla olisi sitä painettu. Minä lähdin hyin pois toisten nuorikkojen leikki- ja kisa-paikalta, myhkänä kuin kivi ja tietämättä mihin oikeastaan menisin. Kun pääsin pois muiden näöstä, rupejin miettimään tilaani. En tullut missjään aikaan, jos en saanut tawata Kerttua ja oikein pian, mutta missä ja milloin, sillä sydämeni oli kowin rauhaton, niin ett’ei sietänyt wiivytystä. Minä tiesin, että Kerttu tuolta kokouspaikalta menee kotiansa metsäpolkua myöten; sinne aioin mennä häntä wartoomaan. Menin siis tuolle metsäpolulle, jossa pistähyin erään ison kuusen alle, jäähdyttäkseni tiheän metsän siimeksessä polttawaa otsaani. Siinä istuin ja odotin minä, saadakseni kuulla Kertulta tuomioni. Jokainen pieninkin rishadus metsässä, jokainen linnun pyrähdys säikähytti minua, sillä nyt, juuri nyt, luulin Kertun tulewan,

ja sydämeni tykytti kowasti. „Jos pahhan Kerttu tulisi nyt yksin, että saisin pitkittä mutkitta hänelle sydämeni aukaista!“ ajattelin minä ja tuo aika tuntui odottaessa niin pitkältä. Samassa rupeesi kuulumaan hiljaista laulun hyminää. Minä kuuntelin: se oli Kertun ääni. Hän hyräili taas tuota mieli=lauluaan, jota hän muulloinkin niin usein lauseli, kun hän waan oli yksinäisyydessä. Sydämeni tykytti niin kowasti, että sen jyske kuului aivan selvästi omiin korviini ja ainakin pelkäsin sen hyppäävän ulos rinnastani. Minä koetin tehdä itseni niin lewollisen näköiseksi kuin mahdollista ja menin polun wiereen kiewelle istumaan, ett'en olisi tulijaa mitenkään säikähdyttänyt. Nyt juuri tulla heijotteli pitkin polkua hento, wartewa olento, joka keweänä ja notkeana hyp-peli kivi kieweltä. Se oli Kerttu, mutta ah! hän ei ollutkaan yksin; hänellä oli kumppanina vielä kesken=kaswuinen sisarensa. — He läheniwät ja minä koin rauhoittaa itseäni. Kun he tulivat lähelleni, sanoin: „hywää iltaa, Kerttu!“

Kerttu näytti ensin wähän joutuwan hämille, mutta pian taipui jälleen.

„Sinäkö, Matti täällä!“ sanoi hän ja samassa seisah-tuiwat he minun kohdalleni.

„Minulla olisi sinulle, Kerttu, jotain asiaa kahdenkes-ken sanottawaa; ole sinä, Tiina, hywä ja mene edeltäpäin kotia, me tulemme Kertun kanssa wähän jäljestä!“ sanoin rohkeasti, waikka henkeni ahdisti kowan sydämenhyönnin tähden.

Tiina totteli.

Nyt olimme kahdenkesken. Silmäsin Kertun kaswoi-hin: ne oliwat niin rauhaijan ja tyhneen näköiset. Ei kum-mallakaan tahtonut olla sanoja puheen aluksi, kun hiljakseen käwelimme Kertun kotia kohden.

„Soko pian saamme häitä?“ kysyi Kerttu wiimein.

„Milloin waan sinä tahdot“, vastasi hänelle.

„Eihän sinun hääji ole minun wallasjani“, sanoi Kerttu.

„Ja kuitenkin on minun hääni aiwan sinun wallasjaji“, janoin ja ääneni hieman värähti.

„Mitenkä se on hymärrettävä?“ kysyi Kerttu.

„Ennenkuin vastaan kysymykseesi, kysyn vuorostani sinulta jotakin: milloinkas sinun häitäji pidetään tuon viimeisen loistawan kosijaji kansja?“

„Ei koskaan“, sanoi Kerttu kiiwasti.

Minä katsoin Kerttua filmiin; hän oli lewollisen ja tihneen näköinen, eikä mitään mielenliikutusta eikä hämmennyistä näkynyt hänen firkkaisja kaswoisjanja.

„Ei koskaan! Eikö sydämessäji sitten olekaan sijaa kenellekään?“ janoin hänelle.

Kerttu ei wastannut mitään, loi waan katseenja maahan ja päästi tuskin kuuluvan huokauksen, ja pieni toiwon jäde lensi sydämeeni.

„Etkö todellakaan ole vielä sydäntäji antanut kenellekään?“ kysyin häneltä.

„En kenellekään“, wastasi Kerttu ujoski.

„Saattaisitko sydämesi antaa lapsuutesi ystävälle?“ kuisjain minä hiljaa.

„Mitä janot? Ei minulla ole rikkautta, jota sinä niin ahneesti olet hakenu. Köyhä, pieni on Kertun koti ja Kerttu itse vielä köyhempi, ei hänestä ole sinulle“, sanoi Kerttu melkein nuhtelewaisesti.

„Se on tosi, että olen wäärin tehnyt sinua vastaan siinä, kun en ole totellut sydämeni sijällistä ääntä, waan olen muualta hakenu sinuu wertastasi, jota kumminkaan en ole löytännyt. Minulla on kyllin rikkautta, ja kaikki mitä on minulla, on myös sinun“, janoin hänelle katuwaisesti.

„Mutta nuot wiisituhatta markkaa olisjivat kumminkin

niin runsaasti lisänneet muutenkin jo ijoja tawaroitasi", sanoi Kerttu hieman pisteleväisesti.

Nuot wiisituhatta markkaa, kuultuna Kertun suusta, wihlasivat sydäntäni, niinkuin joku teräase olisi thönnetetty sen läpitse. Ennen olin tuon wiidentuhannen kanssa hekkomoinut ajatuksisiani ja hötä päivää laskenut lukua niiden arvosta ja tuottawaisuudesta; mutta nyt ne tuntuivat sydämesfäni polttawalta raudalta, ja uhkasiwat rhöstää onneni. Mieleni murtui ja khyneleet herahtiwat silmiini. Minä otin Kertun kädestä hiljaa kiinni ja sanoin hänelle wäriwäin äänin: „älä murra enään jo ennen murrettua sydäntä! Minä olen ollut wääräsä ja tehnyt wäärin, minä kadun sitä ja pyhdän sinulta anteeksi! Nyt vasta olen huomannut mitä kadottaisin, jos jäisin ilman sinutta. Minä tahdon kuulla tuomioni sinun suustasi tänä iltana ja vielä tässä paikassa, tulkoon se minäläinen tulkoonkin. En jaksa enkä kestä pitempää odotusta“, puhkesin Kertulle sanomaan.

Me olimme jo ennen istuneet mättäälle, sillä olimme jo tulleet Kertun kodin näköisälle.

Kerttu ei wetänyt kättään pois minuun kädestäni! Hän kallisti päänsä minuun päin ja purskahti itkuun; minunkin walloitti itku ja siinä itkeä nyhkyttimme yhdessä. Sydämeni tunsi nyt niin sekanaisia tunteita, että sitä on mahdoton selittää: ilo, suru, katumus, woitto, autuus aaltoelivät sielussani sekaisin että koko ruumiini wapii!

Tyhnyttihään tuosta, sanoi Kerttu wiimein: „Jumala sen yksin tietää, ett'ei sydämesfäni ole ollut sija muille kuin yhdelle: lapsuuteni ystävälle; mutta tuo sija on ollut aina — tyhjä! Nyt on ikäwöitty, kaimattu, odotettu tullut, ja auki on sydämeni sija vielä hänelle, — hänelle yksin, eikä kenellekään muille“.

Sitä autuutta ei woi yksikään kuolewainen kuwailta,

jotka nyt tunsin sielusi. Päätimme ensi pyhänä laittaa kuulutuksille, sillä asia ei tuntunut sietävän viivytystä. Sitä oli jo kulunut hiljaisempi ja meidän oli aika erota; otimme siis hellät jäähyväiset toisiltamme, hellästi liikistään sydämen sydäntä vasten, jotka nyt vasta olivat löhtäneet toisensa, ja niin me erosimme siinä kerraksi.

Ensimmäinen tehtäväni, kotia päästyäni, oli se, että lähdin noutamaan kirkkoni pois entiseltä viidentuhannen markan morsiameltani, joka oli toisessa pitäjässä. Siellä sain kokea hävyttöntä kohtelua, josta tulin huomaamaan kuinka aivan toisellainen sielu oli tuolla viidellätuhannella markalla, kuin Bertullani.

Kaiken sen viikon oli koko kylä ikäänkuin häiriössä, sillä itseksellään oli jotain puhetta noista kahdesta maan valioista parikymmestä, jotka tulevana pyhänä kuulutetaan, nimittäin minusta ja viidestä tuhannesta, sekä Bertusta ja hänen loistavasta kofijastaan. Kylän lentävät lehdet, juurutädit eivät voineet koko viikolla pyyhä kotonaan, vaan he kulkiwat talosta taloon puhumassa noista mainioista kirkkajaisista, tulevaisista loistavaisista kuuliaisista ja vielä loistavammista häistä, mahdottomista rikkauksista j. n. e.

Pyhä tuli. Uteliasuudella katsahtivat ihmiset ylös, kun pappi oli saarnansa lopettanut ja rupeji kuolleitten kiitoksia lukemaan ja sitten parikuntia kuuluttamaan, mutta — voi taivasten tekijä! Pontelan Matti ja Bertuhan vaan kuulutettiin eikä mitään muuta! Kaikki olivat niinkuin pilvistä pudonneet ihmeissään.

„Entäs sitten?“ ehätkin minä sanomaan, ennen kuin isäntä kerkesi puhettaan jatkaa, ja tuo kiirehtimiseni tuli aivan pelkäästä uteliasuudestani, sillä mitä hän oli tähän asti kertonut, ei ollut mielestäni sitä laatua, että siitä olisi tarvinnut noin sywään suruun vaipua.

„Mitäpä siinä oli“, alkoi isäntä taas, „kuulutuksemme toimitettiin tavallisessa järjestyksessä ja kauan ei siekailtu, ennen kuin pidettiin häät, ja komeat. Ei niissä puuttunut ruokaa eikä juomaa ja väkeä oli kaikki avarat huoneemme täynnä, sillä niitä oli kutsuttu monesta pitäjäästä. Kaikki kävi säännöllisesti ja juhlallisesti ja Kerttu oli morsianina niin kaunis, että luulenpa melkein kaikkien kadehtineen minun omaani. Minä itsekkin myös tunsin, että olin onnellinen ja — rikas mies.

Ja viimein häät loppuivat ja Kerttu oli nyt minun ja minä Kertun, ja minä rakastin häntä sydämestäni ja hän minua.

Nyt ryhdyimme yksissä neuvoim taloudellisiin toimiimme; minä toimitin isännän ja Kerttu emännän työt. Hän oli valpas, wireä ja työteliäs kaikissa asioissaan, ja hyvä siivo ja järjestyksessä wallitji kaikkialla. Kaikissa toimissamme nähti olewan onni ja siunaus. Di kuinka hyvä oli illoin tulla kotiin, raskaan päivän työn päätyttyä, kun kartanolla jo oli vastaanottamassa hellä, lempeä olento, joka hymyhuin tuli säälittelemään, ja itse edellä mennä heijotellen, kehoitti peränsänsä tulemaan lämpymään ja puhtaaseen kamariin, ja joka siellä jo, talwisna aikana, oli valmis päältäni riisumaan lumisia vaatteitani ja jääthymisestä kopisewia kenkiäni; joka kesäisnä aikana päivän helteen ja työn pakoittawan hien kuiswasi ja pyhki lumiwalkoijilla liinoilla pois polttawalta otsaltani, ja oli valmis aina kellarista tuomaan kylmää ja raitista juomaa, kostukkeeksi janosta ja helteestä halkeilewalle kielesseni. — Di sitä autuasta aikaa! Jos tuli jotakin murhetta ja kiusausta, oli Kerttu kohta valmis lohduttamaan ja poistamaan huolia ja sen hän teki niin herttaisesti, ett'ei mikään suru woinut kestää sen autuaallisen hohteen edessä, waan sen täytyi haihtua niinkuin sawu tuuleen.

Konkun ajan kuluttua hawaitjin minä, että waimoni oli siunatussa tilassa, jota hän huolellisesti oli koettanut minulta kainouudessaan salata; se hawaintoni lisäsi vielä iloani ja onneani kahinkertaisesti.

Kun tuossa onnessamme oli häistämme kulunut noin puolitoista vuotta, syntyi meille terve ja kaunis tytär, ja nyt vasta oikein onnellinen olin, niin onnellinen, ett'en kielin voi kertoa. — Waimoni parani pian sen werran, että kykeni itse pienokaistansa hoitamaan; eikä hän sitä muiden haltuun uskaltanutkaan. Sopeipa katsella tuota näköä, kun Kerttu istui lumivalkeissa ohuisissa waatteissa puhtaan lapsivuoteensa laidalla, kukoistawana kuin ruusu, pieni, terve, kaunis lapsi syliksään, jota hän hymysuin hellästi hoiteli. Muistui pa silloin aina mieleeni Rafaelin „Madonna“, janoi isäntä ja samassa hän loi filmänsä sitä kuwaamaan tauluun, heitti puheensa pois ja nähtti waipuwan taas entiseen synkkämielisyhteensä.

Hän oli elämänsä, tähän asti kuultujani, viimeisiä osia kertoessaan nähtävästi unohtanut surunsa, sillä hänen äänensä ja kaswonsa saivat iloisemman muodon, ja puheensa wirtasi sujuvasti ja heleästi. Silmäsin häntä kaswoihin. Mutta nyt kun hän katsoa tuijotti seinällä olewaan Madonnaan päin, filmissä kimalteli khyneleet eikä hän tahtonut olenkaan lafata katselemisestaan. Minä mietin keinoja miten saisin hänen taas heräämään ja jatkamaan kertomustansa, sillä en ollut vielä tullut tietämään syhtä tuohon kauheaan ja salaperäiseen suruun. Menin siis hiljaa hänen tykönsä, lasstin käteni hänen olkapäillensä, katsoin häntä filmiin ja sanoin: „elämännehän on ollut pelkkää onnea ja autuutta, eihän teillä olisi syhtä noin kowin surra“.

Syöntä laffasi Madonnaa katsomasta, loi katseensa minuun ja sanaakaan sanomatta katsoa tuijotti filmiini hyvän

aikaa; selwään huomasiin, ett'ei hän toviin aikaan käsittänyt mistä kysymys oli. Wiimein selkeni hän, loi katseensa alas, käwi istumaan ja näkyi käsittäneen mitä ma sanoin.

„Woi hywä wieras!“ alkoi hän. „Elämäni onkin tosiaan ollut pelkkää onnea ja autuutta, niinkuin sanoitte, siihen asti, johon kertomukseni loppui. Tuon osan elämästäni olenkinertonut sentähden teille, että paremmin tuntisitte, paremmin käsittäisitte minun tilani. — Minä rukoilen teitä: kuunnellkaa vielä eteenpäin minua! Minä tahtoisin nyt puhua, sillä tosiaankin on sydäntäni helpoittanut sen werran, että woin wapaasti puhua, jota en ole ksennyht kaukaisiin aikoihin tekemään“.

„Puhukaa, puhukaa waan! minä kuuntelen ja koen ottaa osaa suruunne“, sanoin hänelle hätäisesti.

„Koin elimme vielä moniaita vuosia eteenpäin tuossa onnellisessa tilassa. Lapsi kaswoi ja wahwistui ja hänestä muodostui oikea äitinsä kuwa, jonka nimenkin hän sai pähäsä kasteessa. Meille syntyi taas poika, waan Jumala katsoi hywäksi korjata hänen pienenä pois täältä tätä murhetta ja tuskaa kärsimästä.“

Mutta tähän aikaan alkoi minuun salainen pahe yhä enemmän juurtua. En ollut poikana, enkä vielä nuorena awiomiesnäköön ollessani ihmisten mielestä mikään juoppo, sillä kukaan ei ollut nähnyt minun kertaakaan olleen juowuksissa. Waan kun olin pois kottitienoilta, outojen ihmisten parissa, taikka jos woin salaa sen tehdä, olin usein juowuksissa, sillä jo nuorena olin saanut taipumuksen siihen, kun wanhempani kuolivat vielä lapsena ollessani, ett'ei heidän tarfat silmänsä woineet tarpeeksi kauan walwoa kaswatustani. Jos muut minulle tarjosivat wäkewiä juomia, hylkäsin tawallisesti palowiinan tarjoukset ja annoin samassa tietää, ett'en minä niin raakaa ja siwistymätöntä juomaa pane suuhuni, waan

että punssia, konjakkia ja rommia kylä ottaisın, joita maaseuduilla ei usein kellään ollut. Waikka näin olin ulkokulhattu, teki kuitenkin mieleni rhyhpyä palowiinaa, ja ukkeilin mielesfäni ihmisten tuhmuutta, kun he owat niin ahdasmielisiä, ett'ei heidän moittimattaan ja hlönkatsomattaan saa noita lhyhwyä, hupaisia hetkiä wietttää, jotka wäkewien juomien nauttiminen myötänsä tuopi. — Kuuselasfa oli wanha isäntä, jota pidettiin yleiseen kylässä wiisaana. Kun hän sai kuulla minun palowiinan inhoamiseni ja muiden hienomprien juomien kelpaamisen, oli hän wakaisesti lausunut: „Tuo ei ikäpäiwänä merkitse mitään hywää“. Kun minä sain kuulla tuon Kuuselan isännän lauseen, käwi se kowin wihakseni, sillä minä luulin sen olewan ilkeää kunniani alennusta, jota hän koetti tehdä niin siwoa ja siistiä miestä vastaan, kuin minä olin mielestäni, — kenties jostain — kateudesta, rikas kun olin! Niin suuri oli sokeruteni, että wihasin sydämestäni tuota kunniafasta wanhusta. — Jospa olisin silloin noista wiisaan miehen ennustamista fanoista ottanut waarin ja ruwennut miettimään tilaani, jospa silloin en olisi tuota itjesfäni jo melkoisesti juurtumutta pahetta pitänyt niin luwallisena ja wiatonna, niin ei se olisi minusfa päässyt kaswamaan siksi myrkhylliseksi khyhki, joka wiimein oli rhyöstävä elämäni onnen ja saattawa minun wiheliäisimmäksi ja onnettomimmaksi ihmiseksi maailmassa, jopa wiimein syöksewa kadotukseen — ijäksi kaikiksi!

No niin! Ensimmäisinä yhdesfä=olo=wuosinamme koin minä Kertulta huolellisesti falata pahaa taipumustani, mutta kauan en woinut pettää hänen tarckaa filmäänsä. Kun hän ensikerran hawaitfi minun olewan pöhnäsfä, luuli hän sen tapahtuneen jonkun tapaturman eli sattuman kautta, warjinkin kun minä koetin kaikenlaisilla koukuilla ja walheilla häntä siihen uskoon saattaa, sillä minä wielä kowasti häpesin siweää

waimoani. Hän hoiteli ja waali minua surkutellen hellästi, ja minä lupasin, ett'en muka enään koskaan ottaisi liiakki wäkewiä juomia. Mutta tuo lupaukseni oli waan kawalan sydämeni wapaehtoinen walhe, jolla aioin pettää waimoni huolehtiwan sydämen.

Kauan ei tuo petos kumminkaan menestynyt, sillä minun sattumiseni, tapaturmani tulla juowuksiin, tiheniwät tihenemistään! Waimoni oli kristillisesti kaswatettu ihminen, sentähden näki hän minulle olewan tulossa kaksinkertaisen waaran. Hiljaisesti ja nöyrästi muistutti ja nuhteli hän minua tuosta sekä sielulle että ruumiille turmelusta tuottawasta paheestani ja koki Jumalan sanasta nähtyä, kuinka wäärällä tiellä olin. Khyne! filmisjä rukoili hän minua luopumaan pois pahasta tawastani, joka wiimein oli tekewä lopun meidän hywästä ja onnellisesta elämästämme. Minä en jättinyt enkä wastustanut waimoani, mutta sydämesjäni arwelin, että hän joutawasta nurkkuu minua, koska en ole vielä mikään juoppo, sillä muita on paljonkin pahempia!

Kylässä ei tietty vielä mitään minun juomisestani, sillä minä koin sitä hywin huolellisesti kyläläisiltä salata; mutta kotona nähtiin tuota nyt häh useammasti ja häh huolellisemmaksi käwi waimoni. Kauan ei kumminkaan onnistunut tuo kyläläistenkään pettäminen, ja kaikkiällä kylässä alkoi wiimein kuulua: „Pontelan Matti on ruwennut juomaan!”

Tuosta kyläläisten hawainnosta jaimme tiedon erään juoru-akan kautta. Hän kertoi samassa myhös Kuuselan ukon sanoneen: „Walitettawasti on siis minun ennustukseni toteen kähnyt!” Tämä Kuuselan ukon puhe, kun hän toisen kerran otti puhuaksensa juomisestani, waikken ollutkaan muka mikään juomari, käwi minulle kaikkein enimmin wihaaksi, ja minä ajattelin hänelle oikein kostoa.

Waimolleni teki tuo huhun lewiäminen komin kipeää. Hän puhui minulle kahdenkesken, että nyt alkoi asia olla aiwan auttamattomissa. „Jos kuinkakin olisit kotona juomuksissa“, sanoi hän, „niin minä jaksaisin sen vielä kenties kärsiä, mutta kun asia on jo niin laajana, että ihmisillä on siitä puheenainetta, niin silloin on jo miehen kunnia ja arvo, ja rauha minun rinnastani mennyt“.

Tuo waimoni puhe ei ollut mielestäni oikea, koska arwoa oli minulla mielestäni kylläksi, sillä minä olin rikas ja usea kyläläinen oli minulle welassa. Usein kysyttiin minulta neuvoa sekä yksityhisissä että yhteiskunnallisissa asioissa. Naiken tuon tähden luulin waimollani olewan oikeuden pitää rauha rinnassaan.

Näinä aikoina ensikerran yhdesä=olomme aikana lensi mieleeni, ett'ei waimoni pitäisi niin paljon nureksia minua, jos kohtakin minä joskus otan tilkan mielelläni, koska hän ei ole kumminkaan tuonut mitään taloon.

Nyt tapahtui vielä se seikka, että Kertun isä kuoli, jonkatähden heidän talonsa ja muu omaisuutensa tuli myötäväksi ja melkein kaikki siitä saatu hinta meni welkojen maksuksi. Seitä kun oli paljon perillisiä, ei jäännöksestä tullut juuri paljon mitään osaksi. Usea tyttäristä oli jo naimisissa, ja kaksi, jotka olivat naimatta, meni palvelukseen; poikia ei ollutkaan kuin yksi ja se meni maailmalle. Noiden tapausten johdosta jäi Kertun äiti aiwan turwattomaksi. Kerttu pyysi hartaasti ja lempeästi, että ottaisin hänen äitinsä hoidettavaksi ja elätettäväksi kotiamme. Minä en saattanut wastustaa waimoni harrasta, nöhrää ja oikeutettua pyyntöä, sillä minä todellakin rakastin Kerttuani, koska hän aina oli yhtä lempeä, rikas ja siweä olento ja palveli minua ja hoiti taloutta samalla alttiikfiantawaisuudella kuin ennenkin; sanalla sanoen: hän oli kaikissa

muisja suhteissa yhtä rakastettava kuin ennenkin, mutta tuossa alin-omaisessa nurkumisessaan ja rufoilemisessaan, ett'en rhyppiji, olin minä näkewinäni liivoja! Kertun äiti otettiin meille, ja Kerttu häntä hoiteli ja helli totisella lapsen rakkaudella, sillä mummo oli jo wanha, huono ja kiuuloinen. Mutta tuo mummon ottaminen taloomme lisäsi yhden sään tuohon pirulliseen, salaiseen ajatukseeni, ett'ei Kerttu ole tuonut mitään taloon, nimittäin sen: muuta kuin elätettäviä! Kumminkaan en tuota ajatustani koskaan sanonut Kertulle, siksi oli minulla vielä kuitenkin omaa-
tuntoa.

Noin kului taas joku vuosi. Erään kerran wiinihin koto päivän kylässä asioillani; siellä tulin iltapäivällä taas — juomuksiin! Koska kotomatkalla tulin lielle Kuuselaan, pääsi silloin koston=pyhrytö tuota tielensä hillitsemätöntä Kuuselan ukkoa vastaan minusja walloilleen. Minä astuin horjuen tupaan, jossa ukko oli weistelemässä jotain astian laatua. Heti sisään tultuani ärjäisin pistelewästi: „se ei merkitse mitään hyvää“.

Ukko loi minuun terävän filmähksen ja sanoi: „mitä tuo sitten merkitsee?“

„Sitä se merkitsee, että minä opetan sinua ihmisten kunniaa polkemaan ja pitämään mahtia ihmisten juomisesta“.

„Sumalani! Näinkö kauas?!“ sanoi ukko ja katsoi minuun terävästi.

„Näin kauas“, tiuskasin hänelle, ja wanuin kunnian=arwoisen wanhuksen rinnuksiin kiinni!

Ukko oli aikanaan tunnettu mainion wahwaksi mieheksi ja hän oli ihan yksin kaatanut monta kontiota lyyht= ja paksu=wartisella keihäälläään. Hän ei wastannut sanaakaan, tarttui waan wuoronsa kiinni kauluksiini ja filmänräpäyksessä olin minä kumosja kompuroimassa pörrasten päässä! „Peri-

kadossa olewa häwyhön", lausui ukko waan portailta ja meni fitten tupaan, niin rauhallisena kuin ei olisi mitään tapahtunut. Minä nousin raiwosfani hlös, hammasta purren ja nhrkkejäni puristellen. Heristelin palata tupaan wielä, ukkoa löyhlyttämään, mutta nuot usean karkhun painissa koetellut suonikkaat, jäntewät, luisewat ja wahwat käsiwarret pe-loittiwat minua, joiden woimasta ja uupumattomuudesta minulla oli niin tuore todistus. Lähdin siis wihapäisfäni horjumaan toiseen taloon. Woi kuinka mielelläni olisin suonut, että Kuuselan ukko olisi ollut minulle welassa, että olisin taloudellisella alalla woinut hänelle kiusaa ja häiriötä saattaa. Mutta hän oli omistansa hywästi toimeen tulewa eläjä, eikä siis ollut minulle eikä muillekaan welassa, jonka tähden ei sekään keino auttanut.

Ennen kotia-tuloani oli Kerttu jo saanut tiedon kaikista noista tapauksista, sillä tuo juoru-akka oli hengen kiireesti hypännyt meille, Kertulle kertomaan päivän tapauksia niin kuin hywiäkin asioita.

Kun minä wihdoin wiimeinkin wetäyfin kotia, ollessfani wielä hywästi hujakassa, hawaitfin heti, että Kerttu oli waa-leana, sillä waikka ei hän antanut mitään arwoa semmoisille juoru-akkoille, tiesi hän kuitenkin, ett'eiwät heidän puheensa kumminkaan kaikkea perää wailta olleet. Hän loi surullisen silmäyksen minuun ja käski hiljaisesti minun kamariin, ett'ei kotiwäki olisi ennättännyt huomata juowuksissa olemistani. Minä tottelin, mutta kiukku oli mielesfäni.

Kamariin tultuamme tarttui Kerttu minun kaulaani, pureskahti itkuun ja sanoi: „Woi isä kulta! *) Nyt sinulta on mennyt wiimeinenkin häpy ja kunnian tunto, kun julki-
festi kylissä ihmisten nähden ajelehtelet juowuksissa ja wieläpä

*) Hän kutsui minua isäksi perhellisesfä elämäsfä.

teet niin rajattomia töitäkin, että julkeat mennä rauhatto-
muutta tekemään niin kunniaakkaalle wanhukselle kuin Ruuse-
lan ukolle! — Ajattele, isä kulta, kuinka vaarallinen sinun
tilasi ja siinä samassa meidänkin tilamme on, ja tee jou-
tuun parannus! Muista waimoasi, lastasi ja muista itseäsi-
kin, sillä warma on, että jos waan tuota menoa vielä kes-
tää, niin sinä saatat itsesi ja meidät perikatoon. Joka ei
parane, se pahenee“, ja hän katsoi niin lempeästi ja rukoile-
vasti silmiini, että olisi luullut kivenkin siitä heltyvän.

Minä olin vielä hywin kärtytuulella tuosta huonosti
omistuneesta Ruuselan ukon nöhrähytyksestä ja vielä enem-
män hänen antamastaan kyhdistään; sillä minä hywin tie-
sin, että tuolle Ruuselan ukon antamalle matkapassilleni nau-
rettiin ympäri kylää. Minä irtautin waimoni hiljaa itses-
täni ja sanoin: „Ei sinun sowi olla noin usein minun her-
vanani, eikä mestaroida ja käristä minulle, joka et ole tuo-
nut taloon muuta kuin elätettäviä“.

Waimoni waaleni, tuon kuultuaan, kuoleman kalpeaksi.
Hän wapii ja horjahti askeleen — nyt toisen, sai sohwan
korwasta kiinni ja sen avulla auttoi itsensä sohwalle istu-
maan. Hän ei wastannut puheeseni mitään, istui waan soh-
wan kannella hermotonna ja waaleana kuin palttina, ja siinä
hengittää nykyyti hän. Minä huomasiin että puheeni wai-
futti, ja iloitsin sydämesjäni, että olin arwannut oikean
wälttini lyödä esille, enkä käsittänyt sitä, että olin lyönyt
kuolettawan haawan hellään, kärjivään, lempeään, rakkaaseen
ja perheensä ja minun onneani sääliwään — sydämeen!

Sinä iltana ei puhuttu asiasta mitään, eikä vielä toi-
senakaan. Minä elin waan entistä elämäni eteenkin päin:
join kuin niin sopei, tulin juomuspäisjäni kotiin milloin waan
tahdoin, eikä waimoni nurkunut minun käyöstäni enään
koskaan. Hiljaisena, kärjiväisenä kantoi hän elämänsä ras-

fasta taakkaa ja minä iloitsin sydämeistäni, että olin voittanut ja että sain häiritsemättä viettää synnillistä ja turmiolista elämää.

Mutta waimoni terweys rupefi nyt huononemaan päivä päiväältä ja aika ajalta. Hän waaleni ja kuihtui kuihtumis-taan, eikä hänen syömifestään tullut juuri paljon mitään. Minä kyselin usein syhtä hänen sairaloisuuteensa, mutta hän sanoi waan: „et sinä, isä, voi minua parantaa“. Minä luulin häntä rakastawani entisellä rakkaudella ja säälin hänen tilaansa. Tuohon rakkauteeni luulin olevan sen enemmän syhtä, kun olin mielestäni asiat nyt wasta saanut oikeaan reilaan, nimittäin, että waimo taipui ehdottomasti miehensä tahtoon ja elämänlaatuun, nurfumatta, olipa ne sitten hyvät tahi pahat. Meillä oli yltäkyllä ruokaa, rahaa ja muuta ajallista tawaraa ja minä koin katsoa perään, ettei häneltä puuttuisi mitään elämän tarpeita, ja koin laittaa hänelle apua taloudellisissa toimisissa. Mutta ei mikään woinut wirkuttaa hänen synkkä- ja raskasmielisyhtään, eikä mikään nähtännyt huwittawan eikä ilahuttawan häntä.

Noin sai joku wuosi kuluneeksi ja hän synnytti taas lapsen, mutta se kuoli kohta maailmaan tultuansa.

Kun waimoni vähäisen toipui, rupefin minä oikein todenteolla ottamaan waaria hänen terwehdestänsä, sillä minua rupefi kauhistuttamaan ajattellessani häntä kuolewaksi. Mutta ulkonaista elämäni en minä kuitenkaan parantanut! Eräänä kertana minä oikein kynnep silmissä kyselin häneltä, eikö hän woiisi ja saattaisi sanoa missä hänen wifansa ja tautinsa oikeastaan olisi? Silloin hän otti kädestäni kiinni, weti sen sydämellensä ja sanoi: „Täällä sydämessä!“

Minua rupefi kalwamaan huolettomuuteni hänen sairaudestaan, jonkatähden esittelin, että lähtisimme lääkäriin tykö, etsimään hänen apunsa.

„Saa tuota koettaa, mutta ei minua voi parantaa kukaan“, sanoi waimoni surullisesti.

Me lähdimme kaupunkiin ja menimme heti erään kuulsan lääkärin tulkö. Hän tutki waimoni tilaa hywin huolellisesti ja lauan; hän tuli nyt hywin huolellisen näköiseksi, otti nuuskarajiansa, pyöritteli sitä wäliin hypeissään, wäliin taas seisautti sen, ja mietti ja mietti. Rauan noin mietittyään, seisautui hän wakawaan ja päättävään asemaan ja sanoi: „Niin! Tauti on waarallista laatua ja semmoinen, ett'ei sitä voi ihminen parantaa: wifa on — — sydämessä“. — Lääkäri kyllä määräsi joitakin rohtoja, joiden kanssa lähdimme kotia ja joita Kerttu siellä koki ottaa; mutta apua ei niistä lähtenyt.

Waimoni huononeminen käwi hywin hitaasti, sillä hengenhaawa on kiduttawa ja pitkällisesti tuskallinen. Taas synnytti hän pojan, mutta se kuoli kohta synnymisensä jälkeen niinkuin edellinenkin lapsi. Minä rupeisin suremaan lastemme kuolemaa, mutta waimoni sanoi: „Ei sinun pidä, isä, toivoakaan, että meidän lapsemme enään tulewat niin wahvoja, että ne eläisivät“.

Toipui hän vielä laillaan siitakin lapsivuoteesta ja niin elettiin taas entistä kituwaa ja surullista elämää.

Nyt tuli se tapaus, että Kertun äiti sairastui. Waikka itsekkin huono ja woinaton, oli Kerttu kuitenkin yötä päiwää äitinsä vuoteen wieressä, hellästi waalimassa ja hoitamassa, eikä häntä saatu siitä pois, waikka kuinkakin olisi kehoitettu. Mummon sairaus oli kuolemaksi, ja sydäimestään suri ja itki Kerttu äitiänsä.

Hänen oma tilansa tuli myös aina arweluttawammaksi, ja hänen murheensa nähti yhä lisääntyvän. Erään kerran, kun hän nähtyi olewan erin-omaisen raskaalla mielellä ja sywisellä ajatuksissaan, kuulin hänen sanowan: „armas äi-

tini! Sinä olet jo päässyt rauhaan ja lepoon tämän katoowaijuuden murheita maistamasta, kohtapa tulee köyhä, murrettu Kerttufikin perässä!”

Nuot sanat lausui hän puoli-ääneen, minua ollenkaan huomaamatta. Waan ne käiwät kuin puukon pistokset sydämeeni ja salahman nuolena lensiwät mieleeni sanat: „täällä sydämesjä” ja „wika on sydämesjä”.

„Kuka on tuon sydämen haavoittanut ja wian siihen saattanut?” kysyin itseltäni ja vastaukseksi en saanut muuta kuin: minä, minä itse olen sen tehnyt. Minä olen pahalla, raa’alla, törkeällä ja syntisellä elämälläni särkenyt kalliimman ja puhtaimman astian, joka koskaan on Ruojan kädestä lähtenyt. „Köyhä Kerttufi” ja „täällä sydämesjä”, olivat wasarat, joilla kowa, paatunut ja tunnoton sydämeni tuli murretuksi. — Ollihan waimoni kosjesani jo sanonut: „köyhä on Kertun koti ja Kerttu itse vielä köyhempi”. Mutta silloin minä en halwefsinut hänen köyhyyttään, sillä mikään ei ollut mielestäni hänen wertaisensa ja siweyttä, puhtautta, lempeyttä ja rakkautta toi hän kyllä runsaasti tullessaan, jota minä kaipasinkin; mutta niitä en pitänyt pyhänä, enkä jiniä armossa, jossa ne olisi tullut pitää. — Nuomisellani olin iskenyt haawan ensin tuohon puhtaaseen sydämeen, joka niin kauan taisteli, hehkui ja paloi rakkaudesta minua ja perhettänjä kohtaan, mutta jonka woima wiimein katkesi taistellessaan rakkauden taistelua, woittamatta ja saamuttamatta kunninkaan sitä autuasta päämäärää, jonka edestä hän oli henkeen asti taistellut. Toisen kerran olin repinyt isommiksi nuot ennen isketyt haawat, kerskaamalla tawaroistani ja ilmoittamalla, ett’ei hän ole muuta tuonut taloon kuin elätettäviä. — Jumalani! Nythän elätettävä on jo mennyt ja jos menee vielä waimonikin kowuuteni ja tuumuuteni uhrina — niin, niin, muistanhan että juuri tuosta

tuhmasta puheestanihan hänen sairautensa alkoi — „täällä sydämessä“ — — köyhä Kerttu”. Tuommoisia ajatuksia lensi myrskynä sieluni läpitse ja kaikki omantuntoni ja helvetin waiwat rupešivat kaikilta tahoilta wyörymään päälleni, ja nyt wasta rupešin täydessä walossa käsittämään mitä olin tehnyt ja mitä silloin kadottaisin, jos waimoni kadottaisin.

Ensi kerta, kun noita tunteita rupeši sieluuni ilmestymään, olin waimoni kanssa kahden kamarissa. Hän maata riuwotti, waate päällä, wuoteessa — sillä hän hiwui jalkaselta — puoli-unessa, kalpeana ja waljuna, niin heikon näköisenä, ett'ei hänessä nähtännyt elinwoimaa olewan muualla kuin sydänkuopassa. Minä istuin pienen pöydän päässä ja koetin lukea hiljaa erästä kirjaa, mutta lukemisesta ei tullut mitään, sillä waimoni surullinen näky tuossa wuoteessa ja omat siälliset, riehuwat tunteeni tekivät ajatukseni niin hajamielisiiksi, ett'en woinut kirjan sisältöä käsittää. Heitin siis lukemisen pois ja rupešin surkumielellä tarkastamaan riutunutta waimoani. Siinä hän makasi niin kärsiwän ja wiattoman näköisenä ja tuo tunto lisäsi sielusfani jo alkanutta tuskaa. En enään woinut wastustaa siällistä ääntäni, waan kallistuin hänen tietämättään likelle häntä ja sanoin hywin hiljaa: „sinä et saa kuolla, Kerttu! minä en voi elää sinutta!“ Hän kuuli puoli-unensa läpi sanani ja raotti puoleksi jo lakastuneita silmiänsä. Kun hän hawaitfi minun olewan niin lähellä itseänsä, kumaruksisia häneen päin, ummisti hän jälleen silmänsä; suunsa wetähyi surulliseen hymhyyn ja hän ojensi minulle lakastuneen kätensä. Minä otin sen omaani ja tunsin että hän hiljaa puristi kättäni. Rumpikaan meistä ei puhunut sen enempää. Tuo näkö, tuo tunto, waimoni raotetut filmät, surullinen hymy, kiihtuneen käden ojentaminen ja hiljainen, tuskin tuntuwa

puristus, uudistettu entinen rauheus ja kahdenpuolen vaikene-
minen, olivat asioita ja kohtauksia, jotka eivät suinkaan vä-
hentäneet alkunutta sisällistä tuskaani, vaan päinvastoin
enensivät sitä. En hennonut häiritä hänen rauheaa ja su-
rullisen wienoa tilaansa, vaan äänetönnä pidin kauan hänen
kättään omasjani ja mietin sekä omaa että waimoni tilaa.
Wiimein lasjin hiljaa hänen kätensä siwullensa wuoteesen,
eikä hän näyttänyt tietävän siitä mitään. Niin kauan kuin
minulla tätä katoowaisuutta kestää, ei tuo tapaus mene mie-
lestäni!

Tuota lewotonta mieleni tilaa festi yhä waan eteen-
päin. Olin usein ollut tunnustamaisillani waimolleni sisällisen
tuskan, jolloin aioin anoa häneltä anteeksi pahan käytökseni
häntä kohtaan ja parantaa elämäni. Mutta ihmisten häpy-
esti minun aina sitä tekemästä. „Mitä ajattelisimat ja sa-
noisimat ihmiset, kun kuulisimat että Pontelan Mattikin on
ruwennut hulluttelemaan, samoin kuin jottkut mielenwikaan
tulleet itku-ämmät“, ajattelin minä, ja niin tuo hywä aiko-
mukseni jäi aina aika-ajalta täyttämättä. Ja niin kannoimme
kumpikin suruamme myhkänä, mutta hän niin murtununa,
että oli jo aiwan haudan partaalla.

Minä koetin salata mieleni tilaa niin kauan kuin
suinkin oli mahdollista, mutta tuo kowin pakoittawa tuska
särfki wiimein sulkunsa. Olimme taas waimoni kanssa kah-
den kamarissa ja hän oli yhtä surullisessa tilassa kuin en-
nenkin. Minä tartuin häntä kädestä kiinni ja yritin hänelle
puhumaan; mutta itku tukeutti sanat kurkkuuni, eikä puhu-
misesta tullut toviin aikaan mitään. Hän ei näkynyt hym-
märtävän mitä tarkoitin. Mutta tuo paljas näkökin, että
olin murtuneella mielellä, näkyi jo tekewän hänelle hywää,
sillä hän koetti wäkijinkin hymhillä, katsoi lempeästi silmiini
ja sanoi: „mikä sinulla nyt on waiwana, Matti? Minun

on paha olla, kun ma näen, että joku asiafi ei ole hywin^a.
 — Itkuni seasta sain viimein änkähtyksi: „vakas Kerttuni!
 Minä olen elänyt pahasti sinua ja kaikkia ihmisiä kohtaan.
 Minä olen saattanut sinun kärsimään sielun ja ruumiin
 puolesta, sentähden kun olet tahtonut suojella minun kun-
 niaani ja perheemme onnea! Minä olen tuhmuudessani jätti-
 nyt sinua köyhyydellä, mutta nyt näen, ett'ei rikkaus ole
 minikään weroinen hyvien tapojen ja puhtaan omantunnon
 suhteen; sinulla on nuot molemmat olleet, minulla ei kum-
 paakaan! Minä olen kauhistuksella huomannut olewani wää-
 rästä — minä olen murrettu mies, minä tiedän mistä
 sairautesi on tullut — minulta, minulta on kotoisin sydämeji
 kipu, minä olen sen haavoittanut ja aiwan hywyhtesi täh-
 den, siwehtesi — wiattomuutesi, puhtautesi tähden — woi
 minua onnetointa! Minä kadun, minä rukoilen sinua:
 anna minulle anteeksi, unhotta minun rikokseni ja paha käh-
 tökseni! — minä lupaan parannusta, minä parannan itseni
 — toisen kerran elämäsjäni tunnen kuinka kallias olet mi-
 nulle. — Oi Kerttu! anna minulle anteeksi!”

Puheeni ajalla ei waimoni puhunut, eikä ennättännyt
 puhua mitään, niin kiireinen ja hätäinen oli tunnustukseni
 hänelle. Puheeni loputtua irvoitti hän hiljaa kätensä minun
 kädestäni ja mennä hitwui wuoteen tykö, johon hän oikaisi
 itsensä makuulle. Hän oli nyt entistä waaleampi, entistä
 woimattomampi, sillä nähtävästi koski puheeni häneen sy-
 wästi. Hänen siinä towin maattuaensa ja waiti oltuaensa,
 rupeji wieno puna nousemaan hänen kalpeille kaswoilseen, jota
 niissä ei ollut enään kaukaan aikaan näkynyt — siälliset
 tunteet liikkuiwat tuomasti tuossa murtuneessa sydämessä.

„Sumalani! mitä puhuit, mitä sanoit sinä”, alkoi hän
 wienosti puhua. „Sydämelleni tekee nyt niin hywää — oih!
 siihen käypi kipeääkin. Sieluni tahtoiji nyt vielä elää, mutta

ruumis on kowin paljon kärsinyt hengen haavoista, se ei kestä enään kauan. Luulenpa että Jumala on minun antanut elää näinkin kauan sen tähden, että sain sinun suustasi kuulla katumuksen ja että olet huomannut wäärän synnillisen tieji. Jumala olkoon kiitetty, joka sinun sydämesi silmät on awannut totuuden käsittämään, ennen kuin minä silmäni ummistan! Ota waari Jumalan kutsuwasta äänestä ja rukoile häneltä sowitzusta ja anteeksi saamista Poikansa kautta; ei ole vielä myöhäistä sieluasi pelastaa. Paljon, paljon on Kerttuji kärsinyt rakkaudesta sinua ja lastamme kohtaan, mutta paljon, tuhatta kertaa enemmän woin sinulle anteeksi antaa. Oi kuinka mielelläni eläisin vielä sinun ja lapsemme tähden, mutta minä tunnen, että aikani on kohta lopussa. Jospa tämä kohtaous olisi ollut pa — pa — ri — a wuot — ta en — nen!" Hänen äänensä rupefi katkeilemaan ja hän raukesi woimattomuuteen, ummisti silmänsä ja ojensi minulle kätensä, jonka minä otin hiljaa omaani. Siinä istuin hänen wuoteensa wieresssä ja wuodatin runsaasti katkeria kyhneleitä, sillä hänen sanansa oliwat tunkeneet sydämelle sydämeeni ja aina selkeämmästä näin ja tunjin nyt mitä olin tehnyt.

Nyt wasta huomaaji kotiwäkeni mikä muutos minusssa oli tapahtunut ja pian lewisi tieto siitä ympäri kylää.

Eräänä päivänä näin että Ruuselan ukko wakawin askelein astuskeli meidän taloa kohden. Kylmä wäriстыs käwi ruumiini läpi, sillä omatuntoni sanoi, että olin tehnyt wäärin häntäkin kohtaan ja luulin, että hän tulee nuhteilemaan minua, jonkatähden pelolla odotin hänen tuloansa. Heti huoneesen astuttuansa tuli hän tyköni, otti kädestäni kiinni ja sanoi: „Jumalan rauhaa! Olen kuullut, että elämäsi on parempaan päin; Jumala olkoon kiitetty!" Minä puskahdin itkuun ja pyyhjin häneltä anteeksi törkeästä käytohjelmästäni.

Olipin suudellut hänen kättänsä, halannut häntä, mutta hän irroitti puoli-wäkisin kätensä minun kädestäni, sanoen: „kernaasti!“ ja lähti astelemaan kotiansa kohden, yhtä vakavasti kuin oli tullutkin. — Uhyhyviä olivat hänen lauseensa aina, mutta painawia, ja painawa oli hänen kätensäkin, jonka kofemuksesta hywin tiesin.

„Ohne kumma! Oli waimoni taas siunatussa tilassa, waikka hänen woimansa oli niin huono, eikä hänen shnyhtämisenä aika ollut enään kowin kaukana. Hänen terwehtensä muuttui päivä päiväältä huonommaksi ja ennen pitkää käwi hän aiwan wuoteen omaaksi. En lähtenyt enään koskaan pois hänen wuoteensa wierestä, waan yötä päivää istuin siinä, hoitelemassa ja waalimassa häntä.

„Woi kuinka minun nyt on hywä olla, isä! Kuolemaan ei tunnu nyt waikelta, kun ma näen että katumuksesti on oikea ja kun tunnen, että rakkautesi kohtaani on wilpittön“, sanoi hän eräänä kertana.

„Sinä et saa kuolla; minä en voi elää sinun jälkeesi, waan kuolema tulkoon silloin minullekin!“ sanoi hänelle.

„Woi kuinka mielelläni eläisin vielä sinun ja lastemme tähden, mutta en voi — kuulitko, isä? Minä sanoi lastemme, waikk'ei meillä ole kuin yksi lapsi elossa, mutta minä lahjoitan sinulle vielä lapsen ja minä tunnen että se jää — elämään ja heidän tähtensä tähtyy sinun myös elää. — Kaswata heitä Jumalan pelossa!“

Kului taas aika joku määrä tuossa tilassa ja meille shnyhti taas poikalapsi — tällä kertaa elämänä! Tosin oli lapsi shnyhtyhään hywin heikko, mutta huolellisesti hoidettuna jäi se kumminkin elämään, niinkuin waimoni oli ennustanut.

Siitä herran-hetkestä pitäin, kun minä awasin sydämeni waimolleni ja tunnustin hänelle rikokseni, rupeesi hänen terwehtensä nähtävästi kiiruummasti huononemaan, sillä hä-

nen heikko ruumiinsa ei kestänyt sitä sisällistä iloa, jota hän silloin sydämessään tunsi. Katoowainen sortui katoomattoman äffinäisistä ja yli rajainsa kuohuvista tunteista. Tuohon sitten vielä lisäksi tuli lapsen syntyys. Nuot molemmat seikat jouduttivat hänen heikontumistaan.

Kaiketi olen unouttanut mitään mainita ensimmäisen lapsemme kasvamisesta ja kasvatuksesta. Niinkuin ennen olen jo sanonut, oli wanhin lapsemme tytär, joka pyhässä kasveessa nimitettiin äitinsä kaimaksi. Lapsi syntyi ja kasvoi elämämme onnellisempina aikoina ja molemmat hellimme ja rakastimme häntä kaikella rakkaudella, jolla wanhin on koskaan lastaan rakastanut. Niin kauan kun elämäni oli ulkopuolisestikaan nuhteeton, rakasti lapsi meitä molempia yhtä hellällä rakkaudella; mutta kun pieni Kerttu alkoi nähdä että olin usein juowuksissa, ja hymärtää, että se oli pahaa, wierausi häneltä lapsellinen rakkaus kohtaani ja sijaan jäi hänelle waan orjallinen pelko. Hän otti aikaisin osaa äitinsä suruun ja pyysi minulle myhkänä ja pelkääväisnä. Jota enemmän pikku Kerttu kasvoi, sen selwemmästi näkyi hänessä äitinsä kuwa sekä ruumiin että sielun puolesta. — Jospa hän olisi terve, voisitte hänessä nähdä armaan waimoni ilmi-elävänä“.

„Mitä? Eikö hänkään ole terve?“ kysyin häneltä melkein niinkuin hätäisesti.

„Ei ole pikku Kerttunikaan terve; sairas on hänkin ruumiin ja sielun puolesta. — Minä pyydän teitä: kuunnelkaa minun kertomustani kärjivällisesti loppuun asti, niin saatte kuulla kaikki!“

„Kertofaa, kertofaa!“ sanoin hänelle hätäilevästi, sillä haluni oli suuri saada tietooni loppupäätös tuosta surullisesta tapauksesta; ja jokaisen sanan minä ikäänkuin nielin, joka lähti tuon murtuneen ja kärjivän miehen suusta.

„Kun waimolleni tunnustin wäärhyteni, käskin pikku Kertunkin tyköni, ja kahdenkesken ilmoitin hänelle, kuinka olin pahalla elämälläni rikkonut raskaasti Jumalaa, lähimmäisiäni, waimoani ja lastani vastaan, ja kuinka nyt mieliharwaudella tunsin syvän lankeemukseni, ja sanoin tahtowani parantaa pahan elämäni. Tuo puheeni oli niin mieleen pikku Kertulle, että hän heti kawahti kaulaani ja itki, nojaten päänsä minun rintojani wasten. Wiaton, turmelematon lapsi itki silloin langenneen isänsä parantumisen ja palajamisen tähden! Voi, woi! Tuon tapauksen jälkeen sai pikku Kerttu takaisin entisen lapsellisen rakkautensa minua kohtaan ja entinen orjallinen ja kammoowa pelko lakkasi hänestä. Mutta toiselta taholta sai hän nyt tosisuruunsa uutta ja huolettawaa aihetta, nimittäin waimoni arweluttawasta tilasta. Hänkin huomasi, että rakas äitinsä huononi ja riutui päivä päiväältä yhä huonommaksi, ja tuo tieto, tuo tunto, että hänen tulisi erota siitä armaasta hoitajasta, joka häntä oli niin hellästi kaswattanut ja waalinut ja joka hänelle oli opettanut noita ihmiselle niin kallista elämän welwollisuuksia — tuo tunto hänen jo noin nuorena saattoi elämän murheita maistamaan, joita maailmalla on niin runsaasti tarjota ihmislapsille. Hänkään ei lähtenyt pois koskaan äitinsä wuoteen wierestä, ensi-aikoina kun tämä matkulle tuli. Alinoastaan kun wäshmys ja uni kowin waiwasi paljon walwomisen tähden, tähtyi hänen silloin aina nukahtaa.

Usein, kun pikku Kertun kanssa istuimme waimoni sairastuwuoteen wieressä, puhui hän meille kuolemasta ja tulewaisesta elämästä. „Te olette paljon nähneet waiwaa minusta, hellästi hoitaesjanne minua pitkän tautiwuoteeni ajalla. Jumala teitä palkitkoon! Minä olen tällä ajalla saanut nauttia sydämen rauhaa ja iloa, jota ei minulla ole mo-

neen Herran aikaan ollut. Nyt ei minulla ole enään lapsis-
tani se huoli, joka minua viime-aikoina niin paljon oli wai-
wannut; sillä minä uskallan heidät heittää nyt tyhneellä
mielellä sinun huoleesi ja haltuusi, isä. Kaswata heitä kuri-
tussessa ja Herran nuhteessa! Opetta heitä tuntemaan Jumala-
laa ja hänen pyhää tahtoansa. Warjele heitä maailman
pahentawaisilta myrskhyiltä, jotka niin monta ihmislasta
owat turmelleet! Minä menen kohta pois, sinne, jossa su-
rulla ei enään ole sijaa, sinne, jossa rauha ja rakkkaus wal-
litsee ijankaittimesta ijankaittiseen! Siellä saamme kohdata
toisemme; siellä saamme alkaa yhdessä semmoista iloista
elämää, jota ei koskaan mikään murhe katkeroita, jos waan
tekin puhdistetulla omallatunnolla ja uskossa Jumalan Poi-
kaat kuollette". Näin puheli waimoni eräänä kertana mi-
nulle ja pikku Kertulle, kun istuimme molemmin hänen wuo-
teenja wieressä. Molemmat itkimme silloin, niin että olimme
wedeksi rauweta.

„Älkää itkekö! Paremmiin iloitkaat siitä kun Jumala
on meille kaikille niin suuren armonsa osoittanut, että hän
on kutsunut meitä parannukseen", lohdutteli meitä waimoni.

Tuo puheensa oli heikontanut hänen ennestäänkin jo
heikot woimansa niin, että hän raukesi ihan hermottomuuteen,
ja nähti waipuman uneen. Minä en ollut nukkunut mo-
neen wuorokauteen yhtään filmäntähtä, jonkatakäden uni ru-
pesi minuakin waiwaamaan. Pikku Kerttu hawaitti sen ja
kehoitti minua menemään lewähtämään, luwaten itse sillä-
aikaa hoitaa sairasta. Minä tottelin kehoitusta ja menin
lewähtämään.

Waan paljosta walwomisesta olin tullut niin honte-
loksi, ett'ei unta tahtonut tulla. Mina kun olin unen-wie-
noon menossa, oli edessäni waimoni riutunut näkö ja kal-
peat kaswot ja samassa säpsähdin ja hyppäsin ylös. Wii-

mein pääsin kumminkin nukkumaan, mutta unikin oli hyvin rauhatonta, sillä hän säikähtelin ja wawahtelin minä, josta heräsin puoli-horrokseen, kohta kuitenkin waipuen jälleen, sillä luonto waati tiukasti saataviaan. Tuossa tilassa oleskani, tuntui uneni läpi, niinkuin joku olisi hiljaa koskenut käteeni. Minä hyppäsin lattialle ja hieroin silmiäni. Edessäni seisoi pikku Kerttu, palawa kynttilä kädessä, sillä nyt oli aamupuoli yötä. Hänen filmänsä olivat wesisä ja hän sanoi minulle hiljaa: „tulkaa, isä, äidin kamariin, hän kaippa teitä!“ Minä aawistin että waimoni oli kuolemaisillansa ja kylmä wäristys käwi ruumiini läpi. Pikku Kerttu käweli edellä ja minä seurasin jäljessä. Hän awasi hiljaa kamarin oven ja niin astuimme molemmin kamariin. Minä hämmästyin. Waimoni ennestäänkin kalpeat kaswot olivat nyt kuolon kalpeiksi muuttuneet ja himeä kalwo peitti hänen filmänsä. Hän nähtti tahtowan jotain puhua, mutta ääneensä ei hän woinut sitä tehdä. Minä kallistin korwani liki hänen suutaan ja hengellään kuiskutti hän minun korwaani seuraawat sanat:

„Minä tunnen että aikani on tullut. Muista mitä olen sinulle viime-aikoina puhunut ja — muista mitä olet luvannut! Muista pikku Kerttua ja pikku poikaa! Oi! —“

Hän nähtti uupuman tuon kuiskutuksen jälkeen ja ummisti filmänsä. Toin ajan päästä awasi hän ne taas, katsoi minuun ja nähtti tahtowan ojentaa minulle kätensä, mutta woimattomuus sen esti. Minä hymäräsin hänen tarkeituksensa ja otin hänen kätensä omaani. Silloin tunsin hienoa, hiljaista ja wienoa puristusta, ikäänkuin henki olisi kättäni puristanut ja tuon puristuksen tunsin paremmin — sydämessäni kuin kädessäni. Kallistin taas korwani liki hänen suutaan.

„Hywästi, Matti! Kerttusi kuolee aina — ja — ja

nyht si — sinua ra — kas — ta — wa — na; hy —
wäs — ti!"

Hänen kätensä walahti hermottomaksi kädesäni, filmänsä tummeniwat entistäkin tummemmiksi, hengitys harweni harwenemistaan, niin ett'ei viimein näkynyt eikä tuntunut muualla kuin sydänkuopassa pikkuisen nyktyystä; viimeit loppui sekun, ja nyht oli henki hänen — jättänyt.

Minulla ei ollut enään kynneliä tuon elämäni kowimman kohtauksen waralta, sillä sydämeni tunsi nyht niin kowaa tuskaa ja ahdistusta, ett'ei se kynnnyt irroittamaan kynneliä erilleen murheesta. En huomannut heittää irti kuolleen waimoni kädestä, waan yhä istuin hänen wuoteensa wieressä ja katsoa tuijotin hänen kalpeihin kaswoihinsa, joista kuolon rautainen käsi oli puristanut viimeisenkin elon merkin. Zumala tiesi kuinka kauan olisin siinä istunut, jos ei muut olisi tulleet ja muistuttaneet minua lähtemään siitä pois.

Nyht wasta tulin oikein tuntoihini: siinä makasi nyht waimoni kylmänä, fortuneena elämän raskasten murheitten alle. Siinä makasi hän, joka oli taistellut jalon ja ankaran rakkauden taistelun, jonka hän wasta viimeisellä ajalla oli woittanut — wasta sitten kun hän itse jo oli haawoitettu, waarallisesti haawoitettu, haawoitettu niin pahasti, että nuot haawat tuottiwat hänelle itsellensä kuoleman. — Eoin taas filmäni häneen: lempeä hymy näytti lepäävän hänen kaswoillansa, hänen huulensa näytti liffuwan ja tuntuipa ikäänkuin hän olisi minulle kuisdannut: „Köyhä on Kertun koti ja Kerttu itse vielä köyhempi“ — „täällä sydämessä“ — „köyhä Kerttu“ — „muista pikku Kerttua ja pikku poikaa!“ — „minä kuolen, aina ja nyht sinua rakastawana;“ — „hywästi!“

Silloin tuntui powessani kuuluvan kauhea ääni, joka

niinkuin ukkosen jylhinä huusi minulle: „sinä se olet, joka hänen olet — murhannut“.

Ruumiini vapisi ja väräsi, kummallisia monenkaltaisia säveliä kuului korvisani, sydämeni jyskytti ja paukutti niin, että koko ruumiini heilui ja minä rupestin wäänthymään keroon niinkuin wäännetty witja, ja menin tainnuksiin.

Kuin kaauan lienen siinä maannut, en tiedä, mutta kun rupestin taas jostain tietämään, oli joukko ihmisiä ympärilläni, jotka ahkerasti kastelivat päättäni ja pitivät poltettua höyhentä nenäni alla. Minä huomasin taas kuolleen waimoni ja pikku Kertun, joka taempänä itki että oli wedeksi sulata. — „Sinä olet waimosi murhaaja“, kaikui taas sydämesäni ja minä olisin pyörtynyt toisen kerran, waan ihmiset huomasiwat sen ja estiwät sen kaikenlaisilla wirwoitukfilla. — „Päästäkää minua ulos, minua niin kowin polttaa!“ pyysin heiltä ja he päästiwätkin. Horjuen menin minä ulos ja istuin portaille, jossa willeä tuuli tuntui wirkistävän polttawaa otsaani. Siinä towin istuttuani rupestin oikein käsittämään nykijien tilani: nyt oli hän pois, joka maailmassa oli minua kaikkiaan enimmäen rakastanut, rakastanut — kuolemaansa asti, mutta jonka rakautta minä en ollut tuntenut; ja maailma tuntui mielestäni nyt niin tyhjältä, autiolta ja kolkolta. Nyt rupesiwat khyneleeni wuotamaan, ja niin annoin niiden wapaasti tulwata, sillä ei nyt tuntunut sekään häwettävän, jos mies itki niinkuin lapsi.

En khyennyt tekemään enkä toimittamaan mitään, waan itkuni lakattua menin kamariini, jossa lewottomuuden ja murheen waiwaamana wäännyin wuoteelleni. Kaikki, mitä kuolleen ja talouden suhteen tarwittiin toimittaa, oli pikku Kertun ja palkollisteni hallussa. Sairaassa mielen- ja puolikuollessa ruumiintilassani makasin minä useampia wuorokausia, jolla ajalla ihmiset kokiwat minua lohduitella ja hoitaa, mutta

eivät nuotkaan ystävyyden osoitukset voineet suurin lieventää sifällistä tuskaani. Oliivat ne senverran kumminkin avuksi, että kykenin viimein nousta horjua vuoteestani ylös.

Nyt oliivat asiat jo niin kaukana, että piti ruveta raskaasta wainajaamme hautaan toimittamaan. Olin toki niin paljon toipunut, että kykenin horjuen menemään maahanpaniaisiin. Surumielin ja synkkänä kuin tuo ammottawa hauta tuossa, katsoin minä, kun pappi nakkeli lastallaan mustaa arkun päälle ja sanoi: „maasta sinä olet tullut, maaksi sinun pitää jälleen tulemaan“. Kolkosta kuuluivat korwiini nuot kumahtelemiset, kun haudan peittäjät heittiwät mustaa lapioillansa arkun päälle ja tuo kumahteleminen ei kuulunut ainoastaan korwiini, waan se kuului aina sydämeeni asti.

Toimituksen loputtua horjuin minä kotia, johon oli paljon kokoontunut peijais-wäkeä. Heitä ei näyttänyt suru paljon waiwaawan, eiwätkä he nähtäneet tietävän mitä minun sydämesfäni liikkui. He puhuiwat, mutta minä en ymmärtänyt mitä he puhuiwat; he kysyiwät wäliin minulta jotain, mutta minä en ymmärtänyt mitä he kysyiwät; he naurowat wäliin keskenänsä puhellessaan, mutta minä en käsittänyt mikä nyt olisi antanut aiheetta nauruun. Korwisfani soi waan kumahdukset arkun kannesta, kun hautaa peitettiin, ja sydämesfäni pauhasi: „sinä olet waimosi murhaaja!“ ja vielä enemmän: „sinä olet murhannut kaksi — lastasikin, jotka kenties eläisiwät terweinä tänäkin päivänä, jos et olisi niin ankarasti särkenyt waimosi — sydäntä. Niissä kaiuisfa oli minulle kyläksi, ett'ei tehnyt mieleni puhumaan eikä nauramaan.

Peijaat loppuiwat ja wieraat meniwät itsekukin kotiansa, mutta minun omantuntoni rauha ei palannut, eikä se palaa enää koskaan — woi ei — — koskaan!

Seti waimoni kuoltua otti pikku Kerttu pienen weljensä hoitaaksensa — — —

„Malttakaapas! Tuo neito tuolla perikamarissa on siis teidän pikku Kerttunne? Ja lapsi, jota hän hoitaa, on teidän pikku poikanne?“ kysyin häneltä.

„Niin, nehän siellä on, pikku Kerttuni ja pikku poikani“, sanoi isäntä ja koetti hiukan hymyillä, mutta ei se onnistunut.

„Kiitos Jumalalle!“ huokasin silloin sydämesfäni ja pöyhin isäntää taas jatkamaan kertomustansa.

„Niin. Seti kun waimoni kuoli, otti pikku Kerttu pienen weljensä hoitaaksensa, sillä hän ei uskonut sen hoitoa minulle. Hän hoitaa sitä niinkuin silmäteräänsä, eikä lähde yöllä eikä päivällä pois hänen kättyensä wierestä. Mutta Kerttu-raukkain uupuu ja wäsyh paljosta työstä, paljosta murheesta, sillä hän murehti ja wieläkin kowin murehtii äitiänsä. Siihen wielä lisätki tuli hänelle uusi murhe, nimitäin: murhe minusta, sillä hän tähdellisesti käsittää sisällisen tilani, waikka olen häneltä sitä kokenut salata niin paljon kuin olen woinut. Hänkään ei woi kauan kestää noin nuorena sitä raskasta elämän taakkaa, joka jo aikaisin on hänen päällensä lasitettu; sillä hän on jo kowin paljon heikontunut ja riutunut.

Minun mielipaikkani on metsä, jossa niinkuin haahmo kuukkailen yhsinäni päiväkaudet ja jossa rauhassa saan kuunnella noita hiljaisia kuiskauksia: „en minä, isä, parane enään koskaan“ — „ei meidän lapsemme enään elä“ — „täällä sydämesfä“ — „wika on sydämesfä“ — „köyhä Kerttusi“ — „minä kuolen aina ja nyt sinua rakastawana“. — Silloin olen useinkin näkewinäni hänen hennon haamunsa tuolla puuden välissä — ei, tuollahan hän nyt näkyi aiwan lähellä olewan puun tai pensaan takana ja nyt se jo pujahti tuon

ja tuon kiven tai kallion-nyppylän taakse. — Usein, kun noin haavekkin, tapailen häntä saavuttaa, mutta hän pakenee aina edelläni, ja useinkin olen joutunut kauas pois kodistani häntä saavuttaesfani. Tuosta haavekijwaisesta tilastani herään tavallisesti oman ääneni kautta, jonka sydäntä särkewästi päästän häntä saavuttaesfani: „Kerttu, Kerttu! Älä jätä minua!“ Silloin aina katoa haamu ja minä selkiän toimelleni. Usein olen niin wäsyhyksisä, että tähtyy lewähtää joku aika, ennenkun woin lähteä kotia kohden.

Tuommoista on elämäni sitten waimoni kuoleman ollut ja lepoa ei ole koskaan, unta ei ole koskaan, ruoka ei kelpaa koskaan, omantunnon rauhaa ei ole koskaan ja apua ei kuulu koskaan — semmoista — semmoista tulee elämäni olemaan kuolemaani asti, joka ei enään ole kaukana. — Mutta woi! — silloin wasta waiwat alkawat, silloin on minun astuminen wanhurskaan Jumalan tuomion eteen, wastaamaan töistäni, ja minä olen lufenut jo tuomioni — woi minua onnetonta! moninfertaisesti onnetonta!”

Minun käwi kowin säälikfeni tuon kauheisfa omantunnon waiwoisfa olewan lähimmäisefeni tila. Sentähden kysyin häneltä: „eikö teitä ole kukaan koettanut lohduuttaa tuosfa tukalassa tilasfanne?”

„Käwi minun tykönäni eräs, joka kutsui itfensä: „heränneekfi“, hän sfanoi tulleenfa sääliwäisyydestä tyköni ja hänelle minä awasjin sydämeni ja toiwoin häneltä saawani jotain liewitystä. Waan hän kauhistui kowin, kuullessansfa minun törkeät rikokfeni, ja sfanoi: „et sinä ole wielä kylläkfä katunut, et sinä ole wielä kylläkfä parantanut itfesi, kun rikokfesi owat niin hirweät: lankeemukfesi on sywä, katumukfesi tarwitsee olla wielä sywempi; tee nyt niin ja niin ja sitä ja sitä, niin kyllä Jumala sinulle sitten wiimein anteekfä antaa“. Woi, woi! hän mahtoi olla pyhä mies, mutta minä

en woi kylläksi katua, minä en woi kylläksi parantaa itseäni, minä en woi tehdä sitä ja tätä hyvää niin paljon, että saisin Jumalan lepytetyksi ja sentähden tähtyy minun iäksi kaikeksi hukkua — woi, woi! — Ihmisten ja maallisen lain edessä olen kyllä wiaton ja siivo ihminen, mutta Jumalan ja teidän edessäni olen — murhaaja, kaksin-, kolmin-, nelin-, wiisinkertainen murhaaja — woi, woi! Jumala minua syntistä armahtakoon!” Hän puskahhti katteraan itkuun, jonka tähden kertomus katkesi siihen.

Minä en koettanutkaan hillitä hänen itkuaansa, sillä tiesin sen olewan turhaa työtä, annoin waan hänen wapaasti wuodattaa kynneliänsä niin kauan kuin halutti, jota hän teki fin oikein tähdellä todella.

Minä ymmärsin, että noin kauan ja noin kowasti rasitettuun omaantuntoon ei äkki-päätä olisi mitään lohdutus woinut mahtua, sentähden en koettanut häntä heti lohduttaa-kaan, waan wedin puhetta wähän syrjälle tuosta arasta asiasta, jitten kun hän laakasi itkemästä.

„Ettepä te ole maininneet minulle pikku poikanne nimeäkään“, sanoin hänelle.

„Hänen nimensä on Orjö, Ruuselan ukon kaima“, sanoi hän.

„Mitä te pojan hänelle kaimaksi halusitte tehdä?“

„Hän on ainoa, joka uskalsi minulle totuuden wasten suuta sanoa ja joka ei ole iloinnut minun sywästä lankeemuksestani; hän on siis suurin hywäntekijäni“.

„Teidän talonne näyttää wankalta talolta“.

„On. Kyllähän tässä taloa olisi ja muuta rikkautta kanssa, kun waan asiani olisi hywin“.

„Olipa teillä perillisiä, jotka saisiwat tässä tulewaisuutensa turwan, kun omaisuutenne tulisi säilytetyksi siihen asti, kun he ihmisiksi ehtiwät“.

„Niinpä se olisi, mutta minusssa ei ole minkään tekijää eikä toimijaa, ja asiat menewät niinkuin ne menewät“.

„Mutta heidän tähtensäpä Jumala tahtoo teidän elää“.

„Di, älkää semmoisia puhuko! Jumala ei suo tämmöisille mitään hyvää“.

„Ei niin, Jumala suopi kaikille ihmisille hyvää“.

„Kyllä tiedän että Jumala suopi ja antaa kaikille niille ihmisille hyvää, jotka häntä pelkäävät ja rakastawat ja jotka ovat itsekin hyviä. Mutta woi! minä olen niin kowin paha, minä olen murhamies, moninkertainen murhamies. Ei Jumala näin hirweälle ja pahalle ihmiselle suo mitään hyvää“, sanoi isäntä epätoivossaan ja huokasi niin syvästi, että olisi luullut rinnan halkeawan.

Saihduttaakseni hänen ajatustiansa pois tuosta liian arasta aineesta, koetin taas wetää puhettamme toiselle suunnalle, jonkatähden sanoin hänelle: „kuka teillä kulkia hoitaa ja kaswattaa?“

„Minun Kerttuni“, wastasi isäntä, „oli suuri kulkien rakastaja, hän niitä hoiti ja waali niin hellästi kuin omia lapsiansa. Hänen terweenä ollessansa tuoksui huoneemme niiden hyvästä hajusta, ja siistehs ja puhtaus wallitsi kaikissa. Sitten kun pikkukerttu kaswoi niin isoksi, oli hän aina äidillänsä apuna tässä hoitamisessa, jonkatähden hän jo aikaisin oppi kulkia rakastamaan. Mitinsä sairauden aikana hän hoiteli vielä niitä ja hänen kuolemansakin jälkeen koki hän niitä kylwää ja istuttaa, ikäänkuin tietämättänsä, sillä se työ oli tullut jo hänen luonnoksensa. Mina siihen asti kun hän hawaitti minun tilani auttamattomaksi, hoiteli hän vielä niitä, mutta nyt ne saawat elää tahti kuolla aiwan oman tahtonsa mukaan. Woi, woi, niitä menneitä autuaita aikoja; silloin oli paratiisi tykönmme — ja woi, woi näitä tuskan, ahdistuksen ja epäilyksen pimeitä ja synkeitä aikoja,

jolloin waimatun waimoni haamu on aina edessäni, jolloin kaikki, kaikki esineet huutawat kivousta, kauhistusta ja kosta. Voi, woi! Tämä on jo helwetin esimakua!"

Minä huomasin selwään, ett'en woinut häntä eroittaa pois tuosta kipeästä kohdasta, sillä hän aina waan löi ja laski siihen yhteen ja samaan asiaan, ja minuakin alkoi oikein kauhistuttaa. Minä näin, ett'ei häntä käynyt mitenkään lieventeleminen tahi sillä tavalla lohduttaminen, ett'ei hän muka ollut pahempi kuin muutkaan ihmiset; hän ei olisi sitä kumminkaan käsittänyt, sentähden sanoin nyt hänelle:

„Se on kyllä tosi, että olette raskaasti rikkoneet, mutta mitäpä me muutkaan ihmiset olemme Jumalan edessä muita kuin rikoksellisia syntisiä, jotka olemme synneillämme ansainneet ianjalkkisen kadotuksen. Waan Jumala on luwannut ne kaikki anteeksi antaa ja unohtaa, jos me waan häneltä anteeksi antamusta pyhdämme hänen Poikansa nimesä“.

„Voi, woi! Ei Jumala anna minulle anteeksi; en minä ole vielä kylläksi katunut, enkä minä jaksu koskaan kylläksi katua, woi en koskaan! Minun täytyy hukkua, ijäksi hukkua — woi, woi! — —“

„Teillä on wähdän wäärä käsitys siinä asiassa“, sanoin hänelle. „Ihmisen ei woi parhailakaan hywillä töillänsä ansaita mitään Jumalan edessä; sillä Jumala on niin pyhä ja vanhurskas, ett'ei ihmisen oma vanhurskaus woi kestää hänen edessänsä“.

„Siinäpä se on! Voi, woi!“

„Mutta ihmisen ei sentähden tarwitse ijäksi hukkua, sillä Jumalan Poika ei tullut maailmaan kadottamaan maailmaa, waan että maailma hänen kauttansa wapahdettaisiin. Hän se on, joka sanoo: „Tulkaat minun tyköni kaikki, jotka työtä teette ja olette raskautetut, minä tahdon teitä wiroittaa“. Ja sen hän huutaa juuri nyt teille ja tahtoo,

että te tulisitte hänen tykönsä ja heittäisitte kuormanne hänen kannettavakseen".

"Se on sanottu minua paremmille ihmisille".

"Se on juuri sanottu teille: „ei terweet tarvitse parantajaa, waan sairaa", ja „en minä ole tullut wanhurskaita kutsumaan, waan syntisiä parannuksean". Nämät owat Wapahtajan omia sanoja, ja hän ei walehtele. Rukoilkaa häneltä synteinne anteeksi saamista hänen Poikansa ansion tähden, niin hän wissisti kuulee teitä ja te saatte lewon rauhottomalle omalletunnollemme".

"Woi!" sanoi isäntä surullisesti, „ei Jumala kuule minun rukoustani! Olen koettanut rukoilla häneltä lieivitystä kauhealle tuskalleni, mutta minä oikein wapisen, kun hyrittelen rukoilemaan häntä. Woi! Hirmuista on langeta elävän Jumalan käsiin".

"Te olette rukoilleet Jumalaa epä-uskossa, koetellaksenne joko katumuksenne ja omawanhurskautenne olisi siinä määräsä, että Jumala niiden tähden teihin mieltäisi. Mutta Jumala ei ole se Jumala, joka ansioista antaisi ihmisille jotain rauhaa ja autuutta, waan omaista sulasta armostansa ja isällisestä hywyhdestänsä hän meille synnit anteeksi antaa, kun me hänen Poikansa ansion turwisja rukoilemme".

"Totta puhutte, totta puhutte", sanoi isäntä ja alkoi vähän helpommin hengittää. „Tosi on, että olen aina koettanut Jumalaa rukoilla siinä mielessä, että hän anteeksi antaisi syntini sentähden, kun olen jo paljon katunut. Minä olen koettanut rukoilla Jumalaa, mutta epä-uskossa, ett'ei hän anna minulle anteeksi. Nyt koen rukoilla Jumalaa uskossa, rukoilla häneltä syntein anteeksi saamista Poikansa ansion tähden, siihen asti kuin hän minua waiwaista syntistä armahtaa. — Oi Jumalani, auta minua, muutoin minä näänny!" sanoi hän ja samassa hän tarttui laulaani

kiinni ja rupefi siinä muodattamaan hartaita khyneleitä. Mutta nuot khyneleet eivät olleet hirmuisesta omantunnon tuskasta lähteneitä, ne nuotivat nyt semmoisesta sydäimestä, joka käsitti ensimmäisiä säteitä Jumalan armosta syntisiä kohtaan, ja tuo vähäinenkin toivon kipinä puhkesi kiitoksen khyneleihin paljosta tuskasta pakahtumaisillaan olessa ja hänen luulonsa jälkeen auttamattomasti kadotettussa sydämessä. Minä koin olla oikein miehewänä, ett'eivät wäkfisin tunkeuwat khyneleeni olisi päässeet näköijälle, mutta mahdoton oli niitä estää.

„Mutta jos Jumala minulle antee, antaisikin rikokseni muutoin, niin Kerttuni on kumminkin alin-omainen päällefantajani Jumalan edessä, sillä minä olen elänyt häntä kohtaan kowin pahasti“, sanoi isäntä ja näyttipä siltä kuin epäily oli hänessä taas saanut tähden wallan.

„Älkää antako sille ajatukselle waltaa, se ei ole oikea. Raikasta, mitä olette kertoneet waimowainajastanne, huomaa, että hän on tullut onnelliseksi, ja ne, jotka owat autuaitten joukossa, eivät kadehdi vielä eläwien ihmisien onnea ja autuutta, eivät kannu heidän päällensä Jumalan edessä, waan paremmin auttavat heidän autuuttansa. Ei Kerttunne kannu teidän päällenne, uskoka se, ja muistakaa hänen wiimeisiä elämänsä aikoja, kuinka suurella rakkaudella hän teitä rakasti kuolemaansa asti, kuinka hän puhui hywää teidän puolestanne aina wiimeiseen hetkeenä asti; nytkin on hän teidän hywänä enkelinänne taiwaallisen Isän edessä, rukoulemassa teidän puolestanne, että Hän teitä suuresta armostansa armahtaiji“.

„Te olette oikeassa“, wastasi siihen isäntä ja näytti taas rauhoittuneelta. „Woi kun minä olen paha, että ajatelen pahaa hänestä kuolemankin jälkeen. Hän ei suo mi-

nulle pahaa, sen uskon nyt wahvasti; hän oli eläesäänkin niin hywä”.

Noita kaikkia keskustellessamme ja puhellessamme, oli ilta kulunut jo hywin myöhäiseksi. Kun isännän siällinen tuska oli wähän rauhoittunut, nähti hänen woimansa kowin uupuneelta, sillä hän ei ollut nukkunut moneen yöhön, waan oli huupotellut metsissä, niinkuin hän itse kertoi. Rupestin siis hänelle esittelemään, että hän meni levolle, wirtistämään wäshnyttä ruumistansa ja sielunsa. Tuskin olin sen asian saanut esitellyksi, kun kammarin owi aukeni ja pikku Kerttu astui saliin, kaunisna kuin enkeli. Hänen otsaltansa oli poistuneet nuot surun synkät pilwet ja uusi arwaamaton walo oli kullannut hänen kauniit, waikka muutoin lafastuneet kaswonsa. Hän oli tietämättäni, kammarin owipielessä istuen, pitänyt ometa wähän raollansa ja siinä kuunnellut kaikkia keskusteluitamme isännän kanssa. Hänenkin sydämeensä oli singahtanut toiwon säde, että hänen isänsä nyt oli pääsemä kauheasta tuskastaan ja epäilyksestään, ja se kipinä se oli, joka jo niin paljon kirkasti hänen kaswojaan. Hän tuli tykömme ja kysyi ujusti, saisiko hän jo laittaa illallista. Isäntä nähti oikein säpsähtävän tuosta kysymyksestä ja sanoi: „oikein, pikku Kerttuni! Minä olen tässä kiusannut waan wierasta, enkä ole muistanut ollenkaan, että terweet ihmiset tarwitsewat lepoa ja rawintoa — mitäpä minä onneton muistaisin tahi huomaisin. Minä en tarwitse ruokaa, waan laita waan wieraalle illallinen, minä katson silloin pikku Orjöö”.

Pikku Kerttu lähti paikalla toimeen ja pian oli oiwalinen illallinen pöydällä. Minua kehoitettiin syömään, mutta en ruwennut muulla ehdolla, kuin että isäntä tulisi kanssa, johon hän suostuikin minun tähteni. Minä kehoitin häntä syömään jotakaan palaa heikon ruumiinsa wahwistukseksi,

fillä paljoa ei hän tarwinnutkaan, niin heikko oli hän. Syödesjämme fanoi isäntä, ett'ei hän ole istunut säännöllisessä ruokapöydässä toista=wuoteen, joka aika oli kulunut hänen waimonsa kuolemasta. Sillä aikaa kuin minä söin ja isäntä oli syöwinään, toimitti pikku Kerttu meille wuoteita. Toinen salin perässä olewista kammareista oli isännän huone; sinne lewitti pikku Kerttu isällensä wuoteen, ja minulle hän laittoi sijan saliin.

Heti kun pääsimme syömästä, kehoitin isäntää menemään lewolle ja hän lähtikin kammariinsa ja fanoi: „jospa minä saisinkin lepoa, kowin minusta tuntuu wäsymystä ja uupumusta“.

Hänen lähdettyään, tuli pikku Kerttu tyköni ja fanoi: „woi wieras=kulta! Jospa te saisitte isä=raukan lohdutetuksi! Minä jo näen, että te olette paljon häneen waihattaneet! Teitä hän kuulee, usko ja tottelee, sen olen jo huomannut ja minäkin olen jo ruwennut toiwomaan. Woi jos hän toipuisi, woi jos hän paraniisi, woi jos hän saisi vielä oman tunnon rauhan. Silloin olisi minunkin niin hauska ja hywä olla“.

„Sumalan avulla luulen hänen tuosta surkeasta tilastaan wähitellen toipuwan“, fanoin hätäilewälle ja toiwowalle pikku Kertulle.

Suuri kun olin muut viimeiset sanani lausunut, kuulin isännän kammarista jotain ääntä, sillä owi oli raollaan; meninpä siis sinne hiljaa katsomaan. Silloin näin oudon näön: isäntä oli polwillansa wuoteen wieressä ja rukoili ääneensä ja siitä tuli tuo ääni, jonka kuulumme saliin. Heti wiittasin pikku Kertulle, että hänkin tulisi katsomaan. Kerttu hymäräsi wiittaukseni ja hiljaa kuin haahmu tulla hiipi hän kammarin owen raolle. Siinä sitten kuultelimme yhdesjä, kuinka tuo murheen runtelema sielu kantoi syntitaakkansa Su-

malan eteen ja rukoili häneltä armoa ja anteeksi antamusta. Kowalta näytti tuo työ, sillä suuret hikipisarat waluivat alas hänen otsaltansa ja silmänsä oliwat tähtetyt khynelesten tulla. Me kuulumme owen rakoon joka sanan, mitä hän puhui Jumalallensa.

Silloin kun isäntä rukoili, loin minä katseeni pikku Kertun kaswoihin: hänen silmissänsä kimalteli kirkaat khyneleet, jotka oliwat mielestäni niin kauniit ja jumalalliset, ett'en luule kaikkein kalleimpien timanttien loistawan niin kauniisti ruhtinasten kruunuisa, kuin nuot sydäimestä nousseet khyneleet loistiwat pikku Kertun silmissä.

Rukoeltuansa riisui isäntä waatteen sa ja laski itsensä wuoteelleen, johon jonkun hetken jälkeen nukkui. — „Jumalan kiitos!“ kuului silloin hiljaa pikku Kertun suusta. Me wätähsimme nyt taas poikemmaksi owesta. Hiljaa kuiskasi Kerttu minulle: „nyt toiwon isän wiimeinkin käsittävän lewon. Hän on niin hywä; ei hän olekaan niin paha kuin hän itse sanoo, mutta hän on nähnyt itsensä pahaksi Jumalan edessä, eikä häntä ole tähän asti kukaan woinut wähääkään lohduttaa. Kiitos Jumalan, joka teidät on tänne johdattanut!“ Sitten hän osoitti minulle wuoteen, sanoi hywää yönä ja meni kamariinsa pientä weljeänsä hoitamaan.

Jö oli jo melkoisesti kulunut kun minä panin ma'ata. Sen illan tapaukset ja ne elämän kertomukset, joita olin kuullut, pitiwät ajatukseni niin kiinteästi wireillä, ett'ei uni tuntunut tarpeelliselta sillä kerralla. Koko kansan perheellinen elämä kowasteli yön hiljaisuudessa, yksin walwoesani, mielessäni ja minä olin saawinani jonkunlaista käsitystä siitä. Woi kuinka monta hellää sydäntä ennen aikaansa sortuu elämän kowan kuorman alle? Kuinka monta hellää, rakastawaa ja hywää tarkoittawaa sydämen tunnetta on särkynyt pirstoiksi elämän myrskyissä? Eikö nuot sydämet, nuot

tunteet ole sortuneet — uupuneet, rakkautensa ja lempensä uhreina? Eivätkö nuot sydämet ja tunteet ole taisteloisjaan kaatuneet sentähden, kun ihmisten ilkeys, pahuus ja tunnottomuus on katkaisnut heidän tunteittensa satajävelijä, satakielisiä jänteitä? Oi! niin se on. He ovat taistelleet jalon taistelun ja kaatuneet, kunnialla kaatuneet — nöyränä, siweänä, hiljaisena ja kärjivänä, kaatuneet rakkaudesta perhetänsä ja siinä samassa — tietämättänsä, aavistamattansa — koko kansaansa kohtaan!! — Mikä jalo taistelo! Ja maailma vastustaa waan vielä tuota jaloa taisteloä niin paljon kuin woipi ja ampuu nuoliansa ehtimiseen noiden taistelijain arjimpaan ja awonaijimpaan paikkaan — sydämeen, sammuttaaksensa siellä jonkunkaan säweleen, jota hänen on niin vaikea kuulla, sillä se on totuuden ääni, — katkaistaksensa siellä jonkunkaan kielen, sillä ne juuri siellä sydämessä synnyttävät niitä ajatuksia, jotka sitten puhkeawat wastahakojiksi totuuden sanoiksi! — — Surkeaa, surkeaa! Mikä vieläkin on surkeampi, on se, että pahinna ampujana, pahinna sortajana ja haavoittajana on useinkin se, joka on tuolle taistelewalle ja kärjiwälle sielulle luvannut ja wannonnut uskollisuutta ja rakkautta — kuolemaan asti, ja nyt on hän sen suurin vihollinen. Ja kun yksi ja toinen noista taistelijajoista kaatuu ja sortuu, silloin tawallisesti sanotaan: „siltäkin ja siltäkin on akka kuollut“, waan harwoin tutkitaan: kuolivatko he oikeaan Jumalan tautiin, wai oliko heitä haavoitettu — sydämeen. Heidän haudoillansa weisataan suruwirsiä ja osoitetaan ulkofullattua surua, mutta pian on wainajan elämäkumppani walmis möyhäämään ja elämään jumalatonta elämää, niinkuin ei olisi mitään tapahtunut!

Näissä kysymyksissä ja ajatuksissa oli kylläkin ainetta ajatuksilleni ja miettimisilleni, ett'ei walmomiseni tullut ollen-

kaan pitkäksi eikä tukalaksi, niinkuin tavallisesti tahtoo käydä, kun ei saa unta.

Uamulla, kun olin juuri Kertun tuomaa kahwia juomassa, kuulin isännän kammarista jotain liikettä; menin siis oven raolle katsomaan, mitä hän siellä toimi. Hän puki vaatteita päälleen ja oli raittiin näköinen. Hän näytti mielihyvän tulla saliin, jonkatahden minä wetäysin pois, ett'ei hän huomaisi häntä pidettävän filmällä. Hän tulikin pian ulos ja tervehti minua.

„Kuinka nyt voitte?“ kysyin minä häneltä.

„Sumalan kiitos, olen nukkunut ison ajan eteen ja sydäntäni on helpoittanut“, sanoi hän.

„Sumala on siis kuullut teidän ja meidänkin rukouksemme?“

„Niin; minä toivon että Sumala minulle anteeksi antaa Poikansa tähden. Nyt minä selvästi huomaan, ett'ei ihminen parhaalla tahdollaankaan voi mitään itsensä auttamiseksi, vaan kaikki tulee Sumalan julasta armosta“ — sanoi hän luottavasti.

„Todentodellakin on niin: jos ei häneltä tule apua tuskinsamme, niin muualta ei sitä ole toivomista“, sanoin hänelle myöntävästi.

Nyt katsoi isäntä salin affunasta ulos ja sanoi: „voi kun nuo sängetkin ovat aina kyntämättä, mitä tästä elämästä viimein tulee?“ ja samassa hän lähti kävelemään ulos.

„Ettekö juo, isä, kahwia?“ kysyi Kerttu.

„En vielä, mutta minä pian palaan“, sanoi hän ja läksi.

Kertun filmät jäteilivät ilosta. „Nyt minä wisjiin tiedän“, sanoi hän, „että isä toipuu tuosta surkeasta tilastansa, sillä sitten äidin kuoleman ei hän ole kertaakaan kajo-

nut vähääkään taloudellisiin asioihin. Voi kun minun on nyt hyvä olla, kun olen saanut vähän toivoa".

Samassa tuli isäntä takaisin ja joi kupin kahvia. „Räwin määräämästä miehille työtä“, sanoi hän juodessa.

„Voi kuinka nuot kufatkin owat kuituneet ja surkastuneet hoidon puutteessa, en minä ole niitä muistanutkaan laukaisiin aikoihin“, sanoi Kerttu ja samassa lähti hän wettä noutamaan, ja pian oliwat kaswit saaneet wirwoittawan aamufasteensa.

Nuot oliwat minusta hyviä enteitä. Samassa määrässä kuin heidän sijällinen tilansa firfastui, tuli heille maallisen elämänkin welwollisuuksia näköisälle, joista ei kumpikaan viime-aikoina ollut yleisesti pitänyt paljon lufua.

Nyt oli yö kulunut ja aamu tullut ja matkamiehellä on meno mielessä; rupejin siis hankkimaan itseäni lähtöön. Isäntä ja tytär, kun sen huomasiwat, rupefiwat hartaasti pyhtämään, että olisiin heillä vielä senkään päivän. Kernaasti olisiin heidän pyhtöönsä suostunutkin, waan asiani ja aikani eiwät sitä myöntäneet.

Uamiaisjen jälkeen, sillä ennen ei minua laskettu, jatkoin siis matkaani, otettuani heiltä sydämelliset jäähywästit ja heitettyäni heidät Herran haltuun.

Minä olin päässyt matkani ja tarkoitukseni perille ja kesä oli jo melkoisesti kulunut, kun lähdin palausmatkalle. En suinkaan saattanut olla käymättä terwehtimässä uusia tuttujani. Heti kartanolle päästyäni tuli isäntä minua vastaan ja tarttui sylkfi. Hän puristi minua niin rajusti, ett'en ollut irti päästä; se ei ollut sairaan miehen syleilyä. Toisen näköinenkin oli hän nyt myös: terwehs, rauha ja ilo loisti hänen miehewiltä ja tähteläisiltä kaswoiltansa.

Hän kehoitti minua menemään huoneesen, ja rupeşi itse he-
mostani riisumaan. Minulta ei tullut niin pian lähdeyhji
ja Kerttu oli jo sillävälin hawainnut minun akkunasta.
Kun isännän kanssa menin huoneesen, tuli hän portailla
meitä vastaan. Hän tervehti heti iloisen näköisenä ja weti
minua kädestä peränsänsä huoneesen. Heti kun tulimme sa-
liin, osoitti hän iloisesti kuffiansa ja muita huonekaswejan-
sa ja sanoi: „katsokaa! eiwätpä kuffani enään ole surkastukfissa.
Te saitte viimein meillä käydesjänne meidät elämään, ja
sentähden nuot kaswitkin tuosja elävät“.

„Sumala se on, joka eläväkfi tekee“, wastasin minä
hänelle.

„Niin, niin, mutta hän sen toimitti kuitenkin teidän
kauttanne“, ehätti isäntä sanomaan.

Ja tosiaankin olivat nyt Kertun kasvit täydesjä ku-
koistuksesjaan, ja myrttikin, joka viimekerralla oli peräti kui-
wettunut ja surkastunut, wiheriditfi kauniisti — hänkin oli
nudesta syntynyt.

Kerttu meni nyt kammariinsa ja tuli pian saliin takai-
sin, tullessaan tuoden pikkua Drjön käsipuolesta. Poika oli
lihawa, werewä ja tähteläisen näköinen. Hän jo käweli ja
oli hywin wikkela ja liikkawa. Hän oli puhtaisja ja hywin
järjestetyhsjä siisteisjä waatteisja, ja luulempa, ett'ei hienoim-
piinkaan lasten hoito-oloihin tottunut filmä olisi siinä löhtä-
nyt mitään wika. „Katsokaa“, sanoi Kerttu, „täsfäkin mi-
nulla on kaswi, joka on kaikista muista kasweistani kallein.
Paiskaasta nyt, Drjö, kättä wieraalle!“ ja hän talutti kä-
destä pojan tyköni. Drjö jo tullessaan kohotti oikean kätensä
korkealle ja tyköni päästyään antoi aika läiskäykfen tarjot-
tuun käteeni; sitten juokfi hän iloisesti ympäri lattiaa ja
lorişi puoli-sanaisja lapsen lorinoita. Hän näkhi olewan
isänsä filmäterä, sillä jos Drjö misjä liikkui ja hyöri, katsoi

isäntä aina häneen hartaasti, niin että hänen ruumiinsa kallistui, wäänthi ja mufaantui aina sitä mukaa kuin pojan asema kullonkin oli, jolloin isän suu oli puoleksi surullisessa tyytyväisyyden hymyssä.

Joka ei olisi omin silmin nähnyt, ei olisi saattanut uskoa, minkälaisen muutoksen sisällinen rauha oli heissä woinut ulkonaisestikin waikuttaa, warsinakin Kertussa, joka oli nyt nuoruuden kukoistuksessa. Turhaa työtä on minun ruwetakaan kuvaamaan hänen nyhystä kauneutansa. Siinä hän seisoi suorana, korkeana, solakkana, niinkuin puhtain taiwainen olento. Kauniina seisoi hän siinä, sillä sisällinen rauha oli pyyhkinnyt hänen olennostaan pois kaikki ne synkistävät warjot, ne tummentawat piirteet, himmentävät sumut, siellä ja täällä huomaittavat kolkkoudet, joita aikainen suru oli wäkiin kokenut häneen istuttaa.

„Katsokaa“, sanoi minulle isäntä nöyrällä ylemyhdellä, „tuossa tyttäresjäni näette Kerttuni ilmeisen kuwan“.

Tälläkin ferralla oliin talossa tytö, mutta nyt oli ajan ja yön kulu aiwan toisenlainen. Nyt kelpasi minullekin uni, sillä nyt ei ollut isännän ja Kertun sisällinen tuska tuntoni päällä.

Mielihyväkseni huomasiin myös, ett'ei isännän iloisuus ollutkaan sitä laatua, että hän olisi tähdellisesti palannut entiseen elämäänsä ja unhotanut mitä hän oli jo saanut maistaa ja kokea. Hän muisteli nyt, niinkuin silloinkin waimo-wainajaansa, ja nöyrytetty ja Jumalan tahdon alle antauwainen surumielisyys sekauksi silloin aina hänen lapselliseen iloonsa, ja ne sitten yhdessä rakensiwat tuon tyhnen ja nöyrän rauhan hänen sydämeensä, joka kaikessa hänen elämässään näkyi. Nöyrä surumielisyys esti hänen iloansa pääsemästä turhamielisyydeksi, ja ilo esti hänen suruansa muuttumasta epätoiwoksi. Hän sanoi unisfaan usein näh-

neensä waimonsa ja uskoi lujasti, että pois mennyt wainaja oli hänelle antteeksi antanut, eikä kantanut hänen päällensä. Hän aikoi pyhittää koko elämänsä waino-wainajansa muistolle, jonka luokse hän halusi piankin päästä, mutta hän huomasi nyt myös senkin, että hänen tarwitse elää lastensa tähden, joita hän aikoi hoitaa ja kaswattaa sekä henkisesti että ruumiillisesti, niin kauan kuin Jumala hänelle oli elämän päiviä suowa.

Minulla oli jo kotikireet ja rupestin hauffimaan itseäni kotimatkalle. Sydämellisesti kättä puristaen jätimme toisemme, ja tunnustaa täytyy, että olimme erotesamme jostekin raskaalla mielellä. Me käsitimme hywin, että tämä oli viimeinen kerta, kun tapasimme toisemme täällä, koska kotoimme wäli oli kowin pitkä. Molemmat, sekä isäntä että Kerttu, saattoivat minua kauas, ja tiellä vielä seisoiimme hywän aikaa ja puhelimme elämän kohteloista; sitten vielä kerran jäähyvästit sanottuamme, kääntyivät he takaisin ja minä lähdin ajelemaan kotiini päin.

Kun tuosta edellä kerrotusta matkastani oli kulunut neljä vuotta, sain minä seuraawaisen kirjeen:

S—ta 25 p. Toukokuuta 18**.

Kunnioitettava ystävänäni!

Allekirjoittaneen ystävällinen pyynti on, että tulisitte läsnä-olossanne kunnioittamaan talonpojan Drjö Kuuselan (nuoremman) ja tyttäreni Kertun wihkimistä meidän talossa tulewan Kesäkuun 20 päivänä. Wihkiminen tapahtuu kello XI e. p. p.

Matti Pontela.

Maamme kirjakaupoissa löytyvät myytävänä:

AADOLFI EERIKKI NORDENSKIÖLD

ja hänen keksintöretkensä vuosina 1858—1879

sekä höyrylaiva „Vegan“ päällikön Katteini

L. Palander'in elämäkerta.

Professori F. M. FRIES'in kahdesta kirjoituksesta
suomeksi mukaillut Arvo Lempiranta.

Kuvilla sekä kartalla varustettu.

Hinta: 65 penniä.

Tämä pieni kirja on hyvin tervetullut suomalaiselle yleisölle, joka tästä saa tietoja niistä kahdesta miehestä, joiden maine tähän aikaan koko maailman kiertelee.

(Uusi Suometar v. 1880.)

Me tarvitsemme tuskin muuta kuin nimen sanoa tästä kirjasta, jossa prof. Fries elävällä tavalla kansalle on kertoellut näiden päivän sankareita ja heidän urhotöitensä.

(Finsk Tidskrift v. 1880.)

POHJANMAAN HELME.

ROMANTILLINEN KERTOMUS 1808 VUODEN SODASTA.

Ruotsiksi kirjoittanut J. O. Åberg.

Suomennos.

Hinta: 1 m. 50 p.

Nimilehti varustettu kauniilla kivipainokuvalla.

Tämä on sangen miellyttävä kertomus nuoren, kauniin neitosen „Pohjanmaan Helmen“ kärsimisestä ensin pakolaisena ja sitte häijyn venäläisen upseerin vankina noina surkeina sotavuosina 1808—1809. — Kivipainopiirros kirjan nimilehdessä on hyvin kaunis.

(Kaiku v. 1878.)

Hinta: 1 markka.